

ואת ב'תורה

שבת פרשת וירא תש"פ

שיעורי תורה והתוועדויות חסידיות
מהרב **יצחק גינזבורג** שליט"א

גַּל עֵינַי וְאַבִּיטָה נִפְלְאוֹת מִתּוֹרַתְךָ

רוצה לחשוב
על ה' תעשה
מה שמתאים לך

11

קצר
ואעניין

צדיק, מה אתה רוצה?
נקודה מעובדת

03

"וירא אליו הוי"
אוה"ח ושפת אמת על הפרשה

04

תורת גמילות חסדים
מניין מצוות גמ"ח

18

מלאכי אברהם
בין מלאכים לנשמות

24

הניגון החסידי
ניגון 438

32

מעין גנים
זריזים מקדימים

33

ארבע מהפכות
ללמד תורה בשכר

36

הסיפור החסידי
רבי שלום מקאמינקא

40

מענות ותשובות
תשובות הרב לשואלים

42

רמז בפרשה
יג מידות

44

המדור אלידיס
אהבה רבה

45

הקדמת המערכת

שבת שלום לכל קוראינו היקרים. לפניכם גליון ואביטה לפרשת וירא מלא בכל טוב, דברי תורה וחסידות לכל המשפחה.

השבוע בגליון:

נתפתח עם **נקודה מעובדת** מהשיעור בבני ברק בתחילת השבוע — **צדיק, מה אתה רוצה?** — המבארת שכל מה שעובר על הצדיק, אברהם אבינו, הוא ברצונו-שלו. משם נעבור לשיעור עצמו, כשלנוחות הקוראים מחולק כאן לשלשה חלקים. בחלק הראשון — **"וירא אליו הוי"** — מבוארות מעלות אברהם אבינו, הזכאי שיתגלה אליו ה' והזוכה להיות מרכבה בשלמות. בקטע השני — **תורת גמילות חסדים** — נידונה מצות ביקור חולים, שבריש פרשתנו, ומכללה ארבע מצוות גמ"ח שמונים הבה"ג ובעל היראים. בקטע האחרון של השיעור — **מלאכי אברהם אבינו** — נלמד על היחס בין המלאכים לנשמות האבות והאמהות (נעיר שמכל השיעורים הושמטו תוספות רבות, לקוצר המקום, והן נשלחות ברשימת התפוצה). את חלק השיעורים נחתום עם הניגון החסידי — ניגון מספר 438.

במעין גנים לפרשת השבוע — **זריזים מקדימים** — נקרא על מידת הזריזות הנלמדת מאברהם אבינו ומ...**בנות לוט. בארבע מהפכות** נמשיך עם המהפכה השניה, נטילת שכר על לימוד תורה, והשבוע, מללמוד לללמד, נעסוק בסוגיית **ללמד תורה בשכר**. בסיפור החסידי נקרא על בעל ההילולא של כ מרחשון, **רבי שלום מקאמינקא** וסודות עבודת ה' במטבת. ובמענות ותשובות נקרא על אהבת ישראל לעומת תיקוני העצמי ועוד. ברמז בפרשה נעסוק בהקבלה בין יג מידות הרחמים ליג מידות שהתורה נדרשת בהן. ונסיים עם המדור לילדים — **אהבה רבה** — והפעם ילמדנו רזי על מידת האהבה של אברהם אבינו ואיך בכלל אפשר לצוות עליי לאהוב משהו?

הודעות:

בשבוע הקרוב ישהה הרב ברוסיה ויעביר שם מספר שיעורים בימים ראשון, שני ושלישי. בע"ה יהיו שידורים חיים מהשיעורים, עקבו אחר העדכונים. בשעה טובה ומוצלחת נפתחה השבוע תכנית לימודי תורה ומדע בגישתו של הרב. המרצים הינם מבכירי תלמידי הרב העוסקים בנושא שנים רבות. לפרטים והרשמה, ראו את המודעה המצורפת בעמוד 39.

**שבת שלום ומבורך,
המערכת**

לקבלת השיעורים במייל ולהצטרפות לצוות המפיצים: itiel@pnimi.org.il

עריכה: אביב מויאל | **עיצוב:** דעה צלף | **מערכת:** הרב יוסי פלאי, בעז יעקבי ואיתאל גלעדי

צדיק, מה אתה רוצה!?

לשחוט את בנו והתברר לו בסוף שה' רצה רק שיעלה על המזבח ואזי יחזירו עמו שלם?

מהות הנסיון היא העלם והסתר אלקות – פעולת מדת הדין בעולם, מדה ההפוכה ממדת החסד של אברהם אבינו. לכן דווקא אברהם אבינו, ש"התחיל להאיר", מתמודד עם חשך העולם ונסיונותיו. אכן, ההתמודדות אינה חיצונית בלבד – כשם ש"יום אחד" של מעשה בראשית מורכב מאור וחשך, "ויהי ערב ויהי בקר", גם "אחד אברהם" כולל בתוכו את מדת הדין. וכך, הנסיונות ש'מזמן' אברהם אבינו לעצמו הם בעצם התמודדות עם מדת הדין שבתוכו. דוגמה לדבר יש בכשלונו של אברהם להציל את סדום, המגלה שגם בתוכו פנימה נטוי קו-דין על סדום – שהרי אם באמת היה רוצה בכך היה פועל כצדיק המבטל את גזרת ה' (במקום להתמקח כעורך-דין...).

זהו סודה של העקדה: אברהם אבינו מתקשה להשלים עם מדת הדין שבתוכו, ורצונו הלא-מודע 'להרוג' אותה מזמן לו את נסיון העקדה, בו הוא נדרש להקריב את יצחק בנו, שמדתו גבורה. אכן, ככל שמתקדם הנסיון, והוא מעמיק בתוך עצמו, מתברר לו שבאמת רצון ה' – שהוא-הוא רצונו הכמוס ביותר – הוא שיגיע להתכללות בין החסד והגבורה ויקבל את מדת הגבורה-היראה של בנו יצחק שבתוכו (כנאמר לו "עתה ידעתי כי ירא אלהים אתה"). בכך הוא מגלה את האחדות שבכל צדדי הבריאה, הטובים והרעים, המוארים והאפלים – גילוי לשמו נברא העולם.

במתח בין השגחה פרטית לבחירה חפשית 'מעוזה' החסידות לנקוט באופן מוחלט בשני הקצוות. מחד, מודגש כי הכל – כולל חטאי האדם – בהשגחה פרטית מדויקת. מאידך, מוסבר כי לאמתו של דבר כל המתחולל במציאות נובע מבחירת האדם בשרש נשמתו, שהרי כשה' ברא-בורא את עולמו "במי נמלך? בנשמותיהם של צדיקים", "ועמך כלם צדיקים", והוא מנהיג לפי רצונם. כמובן, הדבר גלוי יותר אצל הצדיקים בגלוי, גם במציאותם בעולם, בהם מתקיים "צדיק גזור והקב"ה מקיים, הקב"ה גזור וצדיק מבטל".

תפיסה 'קיצונית' כזו לגבי הצדיק – ובעצם לגבי כל יהודי – דורשת להסביר את המאורעות השליליים בחייו, שנראה שמצד עצמו הוא לא רוצה בהם (והמעמיק יבין שהשאלה נוקבת לא פחות משאלת הרע המתחולל בעולם בהשגחה פרטית, ובעצם התירוצים עולים בקנה אחד, שהרי הבחירה וההשגחה כמעט מתאחדות כאן לשני צדדי אותו מטבע).

נתבונן בענין דרך דמות היהודי הראשון, אברהם אבינו, שעמד בעשרה נסיונות. האם ניתן לומר שנסיונות אברהם נבעו מרצונו שלו? השאלה מתחדדת כשמתבוננים בשיא הנסיונות – נסיון העקדה. האם יתכן לומר שבפנימיות אברהם הוא היוזם של נסיון כה קשה, שנוגע לא רק לו אלא גם לחיי בנו? ואם אברהם הוא היוזם, והנסיון תלוי ברצונו, כיצד תתכן אי-ההבנה של אברהם, שהבין שעליו

"וירא אליו הוי" – מעלות אברהם

אור החיים ושפת אמת פרשת וירא

קיצור מהלך השיעור

ההתגלות בראשית פרשתנו, "וירא אליו הוי", מגלה את מעלותיו של אברהם אבינו. **פרק א** – שיעור מעמיק בנקודת יסוד מופלאה, לפיה כל מה שעובר על הצדיק – "ועמך כלם צדיקים" – הוא בעצם החלטה שלו. כך לגבי צווי ה' לאברהם וגם לגבי הנסיונות שהוא עובר. מתוך הדברים עולה שתכלית הנסיונות היא לגלות לאברהם עצמו את הדין הצפון בתוכו, באופן לא-מודע לו, ולהביאו להשלמה-התכללות עמו (בנסיון העקדה). **פרק ב** מעמיק בפירושי אור החיים על הפסוק, תוך הרחבה גדולה בשלושה שלבים בעבודת "האבות הן הן המרכבה" – אליה צריך לשאוף כל יהודי – עד לשלמות עבודה זו. **בפרק ג** (שנוסף לאחר השיעור) נלמד ב'אותיות קצרות' דרוש משפת אמת על הפרשה, לאור הפרקים הקודמים.

למול את עצמו – 'ער איז ווערט' (הוא 'שוה')
שה' יתגלה אליו.

א. החלטת הצדיק 'למה אלי ה' לא מתגלה?'

הפרשה מתחילה מהתגלות הקב"ה לאברהם אבינו. יש סיפור יפה ונחמד, שודאי רובנו שמענו:

כאשר הרבי הרש"ב היה ילד קטן – בן 4-5 – הוא נכנס לסבו, אדמו"ר הצ"צ בליובאוויטש, בשבת פרשת "וירא", לקבל ברכה ליום הולדתו החל ב-כ' חשון. הוא נכנס בוכה, וכשסבו שאל מדוע הוא בוכה הוא אמר – 'סבא, למדתי בחדר ש"וירא אליו הוי"', הקב"ה מתגלה לאברהם אבינו. למה לאברהם אבינו הוא מתגלה ולנו הוא לא מתגלה?! ככה בוכה הילד, שעתיד להיות רבי, מנהיג גדול בעם ישראל. מה הסבא ענה לו? כשיהודי צדיק בן 99 מחליט שהוא צריך

הדיוקים בתשובת הצמח-צדק

בנוסף למלים שהדגשנו באידיש, יש בתשובה הזו הרבה דיוקים:
הוא זקן, בן 99, קשה לו – הקב"ה היה צריך לסייע לו, "וכרות עמו הברית".
עוד דיוק – שהוא צדיק (בחלק מהגרסאות¹). למה צריך לומר זאת? בהיות צדיק הוא יכול לסמוך על צדקותו – מה חסר לו? הוא צריך למול את עצמו! ידע איניש בנפשיה שהוא צדיק, לא מפסיק רגע אחד לעשות מצוות ומעשים טובים, לא מפסיק לחשוב על ה' – כדלקמן – לא מסיח דעתו רגע מה'. צדיק צריך למול את עצמו? יש לו

ב בראשית רבה מט, ב (הובא ברש"י על בראשית יז, כד).
ג נחמיה ט, ח.

ד ראה באורך שיחת שבת וירא תשכ"ה (לקו"ש ח"ה עמ' 321-324).

נרשע ע"י איתאל גלעד. לא מוגה. מוצאי י"ב חשון תש"פ – בני ברק.

א לוח "היום יום" ט' מרחשון (ראה גם לקו"ש ח"א פרשת וירא וביאורו ב"לחיות עם הזמן" ועוד).

ערלה עדיין?! זהו גם דגש חשוב.

אבל יש פה עוד דיוק עיקרי, שהוא לא רק דיוק אלא קושיא – מה פירוש שהוא מחליט שעליו למול את עצמו? אברהם אבינו החליט? הקב"ה צוה אותו! זו מצוה, ציווי מה' – "אני אל שדי התהלך לפני והיה תמים"^ה (ומבואר בדא"ח שאף על פי שאברהם אבינו קיים את כל התורה כולה עד שלא ניתנה^ו את מצות

ברית מילה הוא לא קיים, לא רצה למול עצמו על דעת עצמו אלא חכה בשקט – עד גיל 99 – לכך שהשי"ת יצוה אותו, כדי ליזכות ל"מילה הגדולה" שמלמעלה דווקא. כלומר, עד עצם היום הזה הוא החליט לא למול את עצמו!). אם כן, מה זאת אומרת ש'הוא החליט'?! מה אפשר ללמוד מכאן?

כל הנסיונות בבחירת הצדיק

יש משהו מאד עמוק בחסידות, שבעצם כל מה שקורה עם צדיק – וראוי שכולנו נהיה צדיקים, ו'עמך כלם צדיקים'^ז – גם דברים שקורים אתו כאילו בלי ידיעתו ובלי רצונו, ואפילו מה שה' מדבר אתו ואומר לו מה

לעשות, באיזה מקום הצדיק הזה מחליט על כך בעצמו (כלומר שהוא כבר החליט כך טרם ציווי ה', שרק בא 'לאשר' את החלטתו). נאמר זאת בביטוי אחר: על כל צעד ושעל בחיים

הצדיק עצמו קובע את גורלו – הוא מחליט מה ה' יצוה אותו, הוא מחליט מה יהיה (היינו בפנימיות מה ש"צדיק גוזר והקב"ה מקיים"^ט). אברהם אבינו עבר עשרה נסיונות עד סיום פרשתנו, פרשת וירא, החותמת בנסיון העשירי והקשה ביותר – עקדת יצחק. גם ברית מילה היא אחד הנסיונות. האם יש מקום לומר שכל הנסיונות, שהם הסתר והעלם וקושי – ועל פי

פשט הם בדיוק ההיפך הגמור ממה שהיה בוחר בעצמו, שהרי מתפללים "ואל תביאנו לידי נסיון" – הם בבחירת הצדיק? הוא רוצה אותם?

מישהו זוכר צדיק שבקש נסיונות? כתוב שדוד המלך בקש "בחנני נא ונסני", רצה להיות כמו אברהם אבינו^י. בפשט, הוא ידע שאברהם אבינו עמד בקושי, בנסיונות, ועל ידי כך זכה להיות אברהם אבינו – אז הוא מבקש מה' 'תן גם לי נסיונות'. אך בעומק, בקשת הנסיון עצמה היא מרצון להיות כמו אברהם אבינו – אני מבין קצת בנסיונות, אומר דוד, ואני מבין שבעומק (אפילו בלא-מודע) את כל הנסיונות אברהם בקש בעצמו.

יש עוד צדיק, מהדורות האחרונים, שבקש נסיונות? ידוע שהרבה צדיקים חלקו על רבי נחמן מברסלב. אדמו"ר הזקן, בן דורו, אמר^{יב} –

ט ע"פ תענית כג, א.

י תהלים כו, ב.

יא סנהדרין קז, א.

יב ראה בית רבי עמ' סו (בהערה), ובמהדורה החדשה עמ' 191.

ה בראשית יז, א.

ו ראה תו"א ד"ה "בעצם היום הזה" (יג, ב). וש"ב.

ז ראה קידושין פב, א; תנחומא בהר א.

ח ישעיה ס, כא.

קשה לומר זאת, אבל יש בזה משהו, למה? כי יצחק הוא מדת הדין ואברהם הוא מדת החסד. מיד אחרי תחלת הפרשה, "וירא אליו הוי'", מופיע סיפור סדום, בו אברהם מתווכח עם הקב"ה – "השופט כל הארץ לא יעשה משפט?"^{טז}. בסוף הוא מנצח את הקב"ה או

מפסיד? הוא מפסיד. זה לא מתאים לצדיק, הרי אצל צדיק-אמת ראוי שיתקיים "נצחוני בני נצחוני", "צדיק גוזר והקב"ה מקיים", "הקב"ה גוזר וצדיק מבטל"^{יז}, וכאן רואים שאברהם אבינו לא היה מסוגל לבטל את גזרת ה' – היה ויכוח בין אברהם לה' ואברהם הפסיד. מה המסקנה שלו מכך? כנראה שאני לא באמת...

"צדיק גוזר והקב"ה מקיים" – מילא, לא חידוש. לא כתוב שהקב"ה לא רצה זאת, אלא חכה שהצדיק יגזור – הצדיק גזר והקב"ה מסכים. אבל "הקב"ה גוזר והצדיק מבטל" זהו חידוש – הצדיק יכול לבטל משהו שה' רוצה?! כנראה שכן. אבל מתי? רק כשהוא באמת רוצה ההיפך ממה שה' גוזר. אם אברהם לא הצליח לבטל את הגזרה, להציל את אנשי סדום ועמורה ה"רעים וחטאים להוי' מאד"^{יח}, סימן שהוא לא רצה באמת לבטל, לא מסר את הנפש עד הסוף, ולכן לא בטל.

כל מה שקורה עם הצדיק, ועם כל אחד ואחד – כל החיים שלנו – הוא כדי כל יום להבין את עצמי יותר לעומק, בשביל לתקן את עצמי. אברהם הבין שגזרת הקב"ה נגד

אני לא חולק, אבל אני יכול לצדד בו בפומבי. למה? כי אומרים שהוא מבקש נסיונות, והרי אנחנו מתפללים כל יום "אל תביאני לידי נסיון". באמת אני אתו, אני מסכים אתו, אבל אני יכול לפרסם זאת. רבי נחמן הוא דוגמה טובה, הוא צאצא של דוד המלך, כמו אדמו"ר הזקן – שניהם בחינה של דוד המלך, שאמר "בחנני נא ונסני".

איך הגענו לכל זה? ממה שהצ"צ אמר לילד, הרבי הרש"ב, שכאשר יהודי זקן צדיק בן 99 מחליט שצריך למול את עצמו איז ער ווערט שה' יתגלה אליו. זהו נושא חשוב מאד, שצריך להעמיק בו – שכל מה שקורה עם צדיק, "ועמך כלם צדיקים",

באיזה מקום נקבע על ידיו. כל אחד קובע הכל, את הגורל שלו, כולל מה שה' אומר לו לעשות.

כשלון אברהם בהצלת סדום – גילוי הדינים שבו

גם כאשר יש שינוי בדבר ה' הדבר תלוי בצדיק. בעקדה אברהם הולך לשחוט את בנו יצחק, כפי שהוא חושב שה' רוצה ממנו. כתוב^{יט} שלאחר ציווי ה' גם הוא מאד רצה זאת, וכשהמלאך מנע ממנו לשחוט את יצחק הוא מאד הצטער, עד שהזדמן לו האיל, והוא בקש שכל מה שעושה עם האיל יהי רצון כאילו עשיתי זאת ליצחק^כ. גם פה, בנסיון הכי קשה, יש איזה מקום לומר שעוד לפני "והאלהים נסה את אברהם"^{כא} הוא רצה לשחוט את יצחק.

גם פה, בנסיון הכי קשה, יש איזה מקום לומר שעוד לפני "והאלהים נסה את אברהם" הוא רצה לשחוט את יצחק

טז שם יח, כה.

יז ב"מ נט, ב.

יח ע"פ מו"ק טז, ב; תנא דבי אליהו רבה פ"ב.

יט בראשית יג, יג.

יג ראה פירש"י על בראשית כב, ו-ו יא.

יד שם פסוק יג.

טו בראשית כב, א.

ירא אלהים אתה". העקדה היא נסיון של מדת הדין, שם אלקים^{כז} – "והאלהים^{כח} נסה את אברהם" – ובסופה מתגלה "כי ירא אלהים אתה". "עתה ידעתי", ותכלית העקדה שגם אתה תדע ותבין שבתוך תוכך, עמוק עמוק בלא מודע שלך – יש את שרש הדין, בהתכללות גמורה, התכללות שהיא תכלית כוונת בריאת העולם. היית מוכן להרוג את יצחק, כפי שהבנת את מצותי אליך (שבאמת תאמה רובד מסוים בלא-מודע שלך), אך על ידי כך התגלה רצונך המוחלט העצמי, דווקא לא לשחוט אותו, כדברי המלאך – "כי ירא אלהים אתה", אתה הוא יצחק, "ירא אלהים", ויצחק הוא אתה.

השינוי המתחולל באברהם במהלך העקדה רמוז בקריאת המלאך אליו כהקדמה ל"אל תשלח ידך אל הנער" – "ויקרא אליו מלאך הוי' מן השמים אברהם אברהם ויאמר הנני^{כט}". בין שני השמות "פסיק טעמא בגוויהו"^ל, ללמד שאינו דומה אברהם שלפני העקדה לאברהם שאחר העקדה – לפני העקדה נדמה לאברהם שאינו יצחק (דין) רק

כד בסיפור העקדה מופיעים ה שמות אלהים וה שמות הוי' – ה חסדים וה גבורות, כנגד יצחק ואברהם בהתאמה, היינו היחוד השלם של שניהם. גם השם יצחק מופיע פעמים בסיפור העקדה – המתקת ה גבורות על ידי ה חסדים. עד לקריאת המלאך (בה מתחולל המהפך בתוך אברהם, כדלקמן) הכל אלהים, דין. ההוי' הראשון הוא "ויקרא אליו מלאך הוי' מן השמים וגו'". אח"כ בא האלהים האחרון – "עתה ידעתי כי ירא אלהים אתה" – ואח"כ עוד 4 פעמים הוי'. מתחיל בדיון ומסיים ברחמים. 5 האלהים הם: **והאלהים האלהים אלהים האלהים** = 451 = **ישמעאל**. והיינו רמזו שהסכמת (רצון, החלטה) אברהם לשחוט את יצחק בנו, עיקר ענין נסיון העקדה, בא מקרבתו לבנו הראשון וטענתו מאז לה' "לו ישמעאל יחיה לפניך" (בראשית יז, יח), וד"ל.

כה שתי האותיות המשמשות בראש תבת "והאלהים" הן שתי האותיות "והנגלת" של שם הוי' ב"ה, יחודא תתאה של שם הוי', שם הרחמים, המתחבר עם שם אלהים, שם הדין, על מנת להמתיק את הדינים ולתת כח לאברהם לעמוד בנסיון, לגלות את עומק שרש הדין שבו.

כו בראשית כב, יא.

כז זרר קכ, א-ב ("בתראה שלים, קדמאה לא שלים... רבי חייא אמר בגין לאתערא ליה ברוחא אחרא, בעובדא אחרא, בלבא אחרא").

אנשי סדום היא מדת הדין של הקב"ה, ואם לא הצלחתי לבטל את הגזרה סימן שגם לי יש מדת הדין, שאיני כולי חסד כמו שאני מתיימר להיות. אני מעמיד פנים שאני חסיד, והנה לא הצלחתי לבטל את הגזרה נגד אנשי סדום – סימן שגם לי יש איזה דינים.

תכלית הנסיונות – גילוי והשלמת אברהם עם היצחק שבו בעקדה

מהם הדינים שלי? מהו בכלל נסיון? נסיון הוא דין, הסתר, העלם. כל נסיונות אברהם אבינו נועדו לברר אצלו את הדין, עד הסוף, העקדה, שענינה לעשות התכללות גמורה^כ – עד שיתגלה "כי עתה ידעתי כי ירא אלהים אתה"^{כא}, שבאמת יש לך מדת הדין. אתה רוצה לברוח מעצמך? אתה רוצה להיות חסד, רק חסד, הכל חסד? הבעל שם טוב אמר לאשתו על רבי נחום מטשרנוביל, בעל ההילולא של אתמול – כאשר בא להתארח אצלם בצעירותו (בהיותו קרוב משפחה של אשת הבעש"ט) – שהוא רוצה את כל הגן עדן לעצמו ולצאצאיו, לא רוצה להשאיר לנו שום דבר^{כב}. גם אברהם רוצה רק חסד, כל החסד, אבל ה' אומר – לא, גם לך יש דין! כל נסיון נועד לגלות עוד את הדינים שלך, שאתה בורח מהם. אתה בורח מהיצחק שלך – רוצה להרוג את יצחק. בסדר – בסוף תהרוג אותו!

הוא רוצה, הוא מחליט, הכל הוא מחליט. בסוף, התכלית היא "אל תשלח ידך אל הנער ואל תעש לו מאומה"^{כג}, אל תעשה אפילו מום^{כד} קטן במדת הדין של יצחק, "כי עתה ידעתי כי

כ ראה זרר ח"א קיט, ב; ח"ג יח, א; לקו"ת (האריז"ל) וירא ד"ה "סוד העקדה"; לקו"ת ואתחנן ח, ב; שם דרושי ר"ה נח, ב; מעין גנים ח"א עמ' לז ואילך.

כא שם כב, יב.

כב ראה אור ישראל ח"ב עמ' סה.

כג רש"י עה"פ.

בשם א-דני¹⁷ (והוא ראשית עבודת ה"מרכבה" של אברהם, כמו שיתבאר).

שוב, לכל זה הגענו מזה שהרבי הצ"צ אמר שאברהם אבינו 'החליט' למול את עצמו בגיל 99. הכל הוא מחליט, הכל אנחנו מחליטים – צריך לדעת זאת, כל מה שקורה אתנו אנחנו מחליטים בעצמנו. זה קשור לתורת הקוואנטום בפזיקה. אחד הכי גדולים היום, יהודי, אומר שאת הדבר הזה הוא לא יכול להבין ולא יכול להשלים איתו. כמה שהוא רוצה להיות אובייקטיבי ורציונאלי במאה אחוז הוא רואה שאי אפשר – הכל בא ממני. שוב, אני קובע את הגורל שלי.

ג. "וירא אליו" (פירושי אוה"ח) – מרכבת אברהם

נחזור להתחלה – התגלות ה' לאברהם, "וירא אליו הוי"'. בעל אור החיים מדייק-שואל¹⁸ – למה כתוב "אליו" לפני "הוי"? קודם בכל מקום כתוב 'וירא הוי' אליו', למה כאן הפוך? הוא מדגיש באופן מיוחד את המלה "אליו". יש לו שלשה פירושים בענין. אחריהם הוא מוסיף עוד פירוש – המופיע בעוד מפרשים¹⁹ – שזהו דיוק חז"ל שהקב"ה בא לבקר את החולה, דבר שאין לו רמז בפשט²⁰. מסבירים שזהו היסוד לדברי חז"ל

לו שם שם, ב.

לז וזה לשונו:

וירא אליו ה' יש לדעת למה שינה הכתוב להקדים הרואה קודם הנראה שהתחיל לדבר בו, שהיה לו לומר וירא ה' אליו וכמו כן מצינו שדיבר בכל המקומות הקודמות וירא ה' אל אברהם וגו' לזרעך וגו' (לעיל יב ז), וירא ה' אל וגו' אני אל שדי (שם יז א).

לח ראה פרישה ליו"ד שלה ס"א.

לט וזה לשונו (הקושיא בתחלת דבריו והתירוץ בסופם):

...עוד צריך לדעת מה נאמר לאברהם בנבואה זו, ורבותינו ז"ל אמרו כי בא לבקרו מכאב מילתו (תנחומא וירא ב), אלא שלא הוזכר רמז לדבר זה בכתוב. ... עוד ירצה לומר וירא אליו פירוש לצורכו של אברהם

אברהם (חסד), ועד שרוצה לשחוט את יצחק, ואילו לאחר העקדה (תכלית כוונת העקדה) מתגלה שאברהם הוא הוא יצחק, כולא חד. והיינו "אברהם אברהם... הנני" – "הנני"²¹ כבר אברהם-יצחק ביחד ממש, "אחד היה אברהם"²².

חז"ל אומרים²³ כי דווקא אברהם, איש החסד, הוא הראשון שקרא לקב"ה אדון, הראשון שהשתמש בשם א-דני – שם המלכות, "דינא דמלכותא דינא"²⁴. שם אדנות מופיע בעיקר בויכוח אברהם עם ה' בענין סדום, שם הוא חוזר ארבע פעמים (החל מ"ויען אברהם ויאמר הנה נא הואלתי לדבר אל א-דני ואנכי עפר ואפר"²⁵, בחינת מלכות-שפלות).

יש לראות בשם א-דני נוטריקון לכל הנ"ל, ראשי תבות אברהם דין נסיון יצחק – יחוד אברהם ויצחק (סוד העקדה)²⁶ על ידי גילוי מדת הדין של יצחק באברהם מכח הנסיון²⁷, העלם והסתור אלקות (סוד הצמצום, לגלות שבעצם הכל נובע מאברהם עצמו, הוא המחליט בכל כנ"ל). **אברהם דין נסיון יצחק עולה "והאמן בהוי' ויחשבה לו צדקה"**²⁸, פסוק הסמוך לפעם הראשונה שאברהם קורא לה'

כח הפרשה פותחת "ויהי אחר הדברים האלה והאלהים נסה את אברהם ויאמר אליו אברהם ויאמר הנני". הפעל העיקרי של הפסוק (ושל הפרשה כולה) הוא "נסה" בגימטריא "הנני" (בענין "הנני" אברהם כבר עומד בנסיון). זו הפעם הראשונה בתורה שמישהו עונה לה' "הנני", ופירש"י "כך היא עניינים של חסידים לשון עונה הוא ולשון זימון". עונה זימון ראשי תבות **עז** – יש כאן "עז וחדה" מצד אברהם אבינו לקיים את רצון השי"ת (**אברהם-עז = א-דני** פנים ואחור).

כט יחזקאל, ל. כד. **יצחק = איה** פעמים אחד.

ל ילקו"ש בראשית רמז עז. וראה גם אגדת בראשית פנ"ו.

לא ב"ק קיג, א.

לב בראשית יח, כז.

לג סוד **"וילכו שניהם יחדו"** בגימטריא **שרה** – בזכות שרה ובהכוונתה.

לד נסיון הוא גם מלשון "נס להתנוסס" הרמת אברהם לשרשו, ששם דווקא מתגלה היצחק שבאברהם.

לה בראשית טו, ו.

מעשה מרכבה – עבודת כל יהודי

להיות מרכבה לה' פירושו בעצם להיות יהודי – זהו ההבדל בין היהודי ללא-יהודי, לגוי. מהי מרכבה בכלל? מרכבה הוא אחד שבטל לגמרי לרצון ה', שה' רוכב עליו – הוא מרכבה והקב"ה הרוכב – כי הוא בטל לגמרי לרצון ה', וממילא מבצע בנאמנות, אפילו בדרך ממילא, מה שה' רוצה ממנו.

מה הגוי – שאינו מרכבה – יכול להיות? שלמות של מעשה בראשית. יש שני סודות בתורה, "מעשה בראשית" ו"מעשה מרכבה"^{מב}. גוי יכול להיות "מעשה בראשית" כמו שה' רוצה, "דרך ארץ קדמה לתורה"^{מב}, אך אין לו

תורה – "חכמה בגוים תאמין, תורה בגוים אל תאמין"^{מב}. הוא יכול להיות כמו שה' ברא אותו – 'יש', עם העלם והסתור הבורא מהנברא. הוא לא בטל לבורא, הוא נברא, אבל הוא נברא טוב – עושה את תפקידו בתור נברא. גוי טוב הוא "מעשה בראשית" (והוא גם יכול להעמיק בפלאי מעשה בראשית, להיות פיזיקאי דגול וכו'). אבל "מעשה מרכבה" שייך ליהודי, רק יהודי הוא מרכבה.

נוסיף רמז פשוט – אם "האבות הן הן המרכבה" צריך רמז יפה לכך: נקח את המלה **אבות** ונחבר ל-**מרכבה** – מה יוצא? 409 ועוד 267, יוצא 676, שם הוי' ב"ה ברבוע, 26 ברבוע. זהו רמז יפהפה, מכון וחלק, ש"האבות הן הן המרכבה" (לשם הוי' ב"ה, שם העצם ושם הרחמים), וכל יהודי צריך להיות מרכבה, שהרי אנו בנים של אברהם, יצחק ויעקב.

מג חגיגה פ"ב מ"א. ובכ"מ.

מד ויקרא רבה ט, ג; תנא דבי אליהו רבה פ"א.

מה ע"פ איכה רבה ב, יג.

ורש"י, ש"וירא אליו" אומר שה' בא לצרכו, במיוחד בשבילו – לבקר את החולה. אבל מה אומר קודם האור החיים?

פירוש ראשון: שלמות המרכבה (עבודת היהודי)

דבר ראשון הוא אומר^{מב} שכאן, לאחר ברית המילה, כשה' מתגלה לאברהם אבינו – אברהם נעשה בשלמות מרכבה לקב"ה. כתוב ש"האבות הן הן המרכבה"^{מב}, החל מאברהם אבינו, וכאן הוא גומר את עבודתו להיות מרכבה לה'. היות שכאן הוא נעשה מרכבה לה' בשלמות אין בהמשך התורה עוד "וירא

אליו הוי'" לאברהם אבינו – מכאן ואילך ה' קבוע אצלו, ה"וירא" הזה הוא עכשיו ולתמיד. מה לומדים מכאן? שיש כמה שלבים בלהיות מרכבה, כפי שמיד נסביר.

לפי דרך הבעל שם טוב^{מב}, עיקר הגילוי של ה' בכל מצוה שיהודי עושה הוא אחרי הכל. אז רואים איפה אתה – רואים אם אחרי שאתה גומר נשאר משהו – ואז מתגלה האלקות. זו אסמכתא חשובה, שה'החלטה' של המרכבה, הגילוי האמתי, היא אחרי הכל.

בא האלהים, וכאן רמז מה שאמרו ז"ל [כי בא] לבקרו ... מ וזה לשונו:

ונראה כי כוונת הכתוב היא שבא להודיעו שהשרה ה' שכנינו עליו ונעשה מרכבה לשכינה, ותמצא שאמרו ז"ל [ב"ר פב 1] שהאבות מרכבה לשכינה, והוא אומר וירא אליו ה' שגילה ה' שכנינו אליו, ולזה הקדים תיבת אליו להזכרת ה' לומר שנתגלית עליו השכינה, מה שלא היה נשמע באומרו וירא ה' אליו, כי ה' יפסיק בין הגילוי למתגלה בו והבן ולזה תמצא שלא נאמר עוד וירא בכל הנבואות הנאמרות לאברהם אחרי זאת, אלא ויאמר ה', כי מצוי הוא לפניו עטרה לראשו.

מא בראשית רבה מז, ח; שם פב, ז; זח"ג כח, ב.

מב ראה אור ישראל ח"א עמ' רעד-ה (ובכ"ד).

שילבי המרכבה לפני "וירא אליו הוי"

בסוף הפרשה הקודמת, אחרי שה' מצוה את אברהם לעשות ברית מילה, עם כל האריכות, כתוב "ויכל לדבר אתו" – ה' גמר לצוות אותו בדיוק מה לעשות – "ויעל אלהים מעל אברהם"^ט. כאן חז"ל אומרים^ט, ורש"י מביא ב"פשוטו של מקרא", שמכאן לומדים שהצדיקים הם מרכבה לקב"ה. "ויעל אלהים מעל אברהם" – סימן שה' נצב-רוכב' על אברהם, וכעת ה' סיים לדבר איתו ועלה.

רואים בפירוש שמצד אחד הוא מרכבה ומצד שני "ויעל" – הוא דבר אתו, אברהם קבל את הצו והולך לבצע, אבל אחרי שה' גמר לצוות "ויעל אלהים מעל אברהם". הפסוק ממנו לומדים שאברהם הוא מרכבה הוא פסוק של עליה – ה' מסתלק ממנו, על פי פשט, ומההסתלקות לומדים שהוא מרכבה (כלומר, המרכבה כאן לא בקביעות).

זהו גם פסוק של שם אלקים. אחר כך הוא עוד יותר מרכבה. לא כתוב, אבל כך מחדש בעל אוה"ח – "וירא אליו הוי", הדגש על ה"אליו", שה' משרה את שכנינו עליו לגמרי, לתמיד, וזהו פסוק של שם הוי'.

מה היה עוד לפני ברית מילה? כתוב שכל החיים אברהם אבינו עושה חסד, הוא מרכבה למדת החסד, עד שכתוב בחסידות – מובא ב"היום יום"^ט, על פי חז"ל^ט – שמדת החסד מקנאה באברהם אבינו, טוענת שכל זמן

שאברהם (אז עדיין אברהם) בעולם אין לי מה לעשות, הוא כבר מרכבה.

שלשה שלבים במרכבה

אם כן, כשמתבוננים יפה, יש שלש בחינות, שלשה שלבים, במרכבה של אברהם אבינו. מכאן אפשר ללמוד לכל אחד ואחד מאתנו – כל יהודי צריך להיות מרכבה. כתוב שלכל יהודי יש את שלשת האבות – "אין קורין אבות אלא לשלשה, אברהם יצחק ויעקב"^ט – ואת

האמהות, האבות והאמהות הן מרכבה, ותפקיד כל יהודי לשאוף להיות בפועל מרכבה, לא רק בכח. כאן לומדים מאברהם אבינו הראשון שיש במרכבה שלשה שלבים:

השלב הראשון הוא היותו כל חייו מרכבה למדת החסד, עושה חסד במקום החסד דאצילות.

בשלב השני הוא מקבל את הצו – ומוכן, מבצע בפסוק הבא – למול את עצמו.

השלב השלישי בא אחרי שהוא גמר למול את עצמו, עברו שלשה ימים, הוא חלש וה' בא לבקר אותו – "וירא אליו הוי" – ו"מחליט" אצלו את המרכבה (כמו שהוא החליט למול את עצמו), כעת המרכבה אצלו מוחלטת.

שלש הבחינות האלה הן גופא בחינת חש-מל-מל, הן גם אברהם-יצחק-יעקב בתוכו. הרי כדי להיות מרכבה צריך את כל האבות, ושלשת השלבים האלה הם בעצם כנגד שלשת האבות – הכל בתוך אברהם אבינו, בתוך כל אחד מאתנו.

מכאן אפשר
ללמוד לכל אחד
ואחד מאתנו –
כל יהודי צריך
להיות מרכבה,
לשאוף להיות
בפועל מרכבה,
לא רק בכח

מו בראשית יז, כב.

מו בראשית רבה מז, ו. ובכ"מ.

מח כ"ב חשון.

מט ספר הבהיר אות קצא.

שלי עד כה היא גארנישט ווערט, לא שוה כלום. בשביל שבסוף יהיה 'ער איז ווערט', שיהיה שוה שה' יתגלה אליו, צריך להרגיש בשלב מסוים שכל עבודתי עד כה 'איז גארנישט ווערט', לא שוה כלום. יש לי ערלה, אני בעל ערלה, אני גוי – צריך למול את עצמי, צריך להתגייר, להיות יהודי. זהו כבר שלב שני, ממש "מל" של ברית מילה – שלב של הבדלה, כריתת הערלה. אני חייב לכוונת את הערלה שלי בגיל 99. כמה שאני צדיק – "אל תאמין בעצמך"^{נא}, "אפילו כל העולם כולו אומרים לך צדיק אתה היה בעיניך כרשע"^{נב}, ולא רק "כרשע" אלא רשע ממש.

על השלב השני נאמר "ויכל לדבר אתו ויעל אלהים מעל אברהם" – מכאן לומדים כבר בפירוש שאברהם הוא מרכבה. שוב, השלב הראשון של מרכבה לא כתוב בפירוש, רק מובן – הכי קרוב הוא המדרש שמדת החסד מקנאה בו. אבל כאן כתוב פסוק, פסוק המרכבה של אברהם – "ויעל אלהים מעל אברהם". דווקא התחושה שה' מסתלק-נבדל ממנו – תחושה ששייכת לו רק בהיותו באמת מרכבה לה' – גורמת להחלטה שעליו למול-להבדל ממה שמפריע לגילוי שכינה קבוע ומוחלט.

מל (דבור): מרכבה בקביעות – דבור עם ה'

עכשיו מגיעים לפסוק הראשון בפרשתנו, "וירא אליו הוי'", עם הדגש ב"אליו", ואין יותר "וירא" אצל אברהם בתורה. ה' מחליט לו את המרכבה – ההמתקה של המרכבה, הרפואה שלו. מה קורה כאן בפרשה? הוא מתרפא. מתרפא גם לשון הרפיה. מתרפה כל המתח שלו – שכל מה שעבדתי עד היום הוא גארנישט ווערט, לא שוה שום דבר – והוא

חש: לא להסיח דעת מה' מתוך ה"זהיר טפיי" האיש

מה מהות המדרגה הראשונה של המרכבה? בשלב הראשון אברהם אבינו מקיים את פירוש הבעש"ט^{טא} על הפסוק "אשרי אדם לא יחשב הוי' לו עון"^{נב} – אשרי אדם כזה שאם רגע אחד מסיח דעת מהקב"ה ("לא יחשב הוי'") הוא מזדעזע ומרגיש שיש לו עון חמור ביותר ("לו עון").

העבודה הראשונה היא "חש", מחשבה, שהוא 'מחזיק ראש', מחזיק נשמה, לא להסיח דעת מה'. אברהם אבינו עושה זאת תוך כדי התעצמות עם מדתו, מדת החסד. מצד אחד, הוא מרכבה כל חייו – גם לפני ברית מילה – בעשיית חסד עם הבריות ללא הרף. מצד שני, הוא מרכבה בכך שלא מסיח דעתו-מחשבתו מהקב"ה – "שויתי הוי' לנגדי תמיד"^{נב}.

זהו דבר חשוב מאד – אם אתה רוצה להצליח לא להסיח דעת מה' צריך כל הזמן לעשות מה שמתאים לך בחיים, מה ששייך לשרש נשמתך, שאצל אברהם אבינו היינו חסד. זהו השלב הראשון של כל אחד – שמקיים בעצמו "אבוך במאי הוי' זהיר טפיי"^{נב}. דווקא "אבוך", אברהם אבינו – אצל כל אחד ה"זהיר טפיי" שלו הוא ה"אבוך" שלו, ותוך כדי העבודה של "אבוך" שבו הוא מחזיק ראש לחשוב תמיד על ה' ("אבוך" גם רומז לפרצוף אבא, חכמה עילאה, "שויתי הוי' לנגדי תמיד", כנ"ל).

מל (מילה): ההחלטה למול

אחר כך מתחולל חידוש: בגיל 99 הוא מחליט שכל מה שעשיתי בחיים עד הרגע הזה הוא גארנישט, לא שוה כלום – כל המרכבה

נא כש"ט (קה"ת) אות קסט.

נב תהלים לב, ב.

נג שם טז, ח.

נד תניא, אגה"ק ז (ע"פ שבת קיח, ב).

נה אבות פ"ב מ"ד.

נו נדה ל, ב.

השלב הראשון – "והאמן בהוי"

אם יש פסוק בשביל השלב השלישי שדברנו עליו, "וירא אליו הוי", הפסוק הראשון של פרשתנו, שה' מחליט את המרכבה של אברהם אבינו – כנגד ה"מל" השני, המתקה – ויש גם את עיקר הפסוק של חז"ל שלומדים ממנו שאברהם הוא מרכבה, "ויעל אלהים מעל אברהם", ה"מל" הראשון, לשון ברית מילה של המרכבה, מתאים שגם השלב הראשון – שכל החיים אברהם אבינו קשור לה' דרך שליחותו ולא מסיח דעת מה' אף לרגע – יהיה רמוז בפסוק.

הפסוק השני, "ויעל אלהים מעל אברהם"

(פסוק של שם אלקים,

שם הדין, מדת יצחק

שבאברהם) הוא בין צווי

ברית המילה לקיום בפועל.

הפסוק השלישי, "וירא אליו

הוי" (פסוק של שם הוי,

שם הרחמים, מדת יעקב

שבאברהם) הוא אחרי המילה

(גילוי האלקות שאחרי

המצוה, כנ"ל). לכאורה הרמז

הכי טוב לשלב הראשון

(אברהם שבאברהם) הוא בפסוק בפרשת לך

לך, לפני ברית בין הבתרים – "והאמן בהוי"

ויחשבה לו צדקה"^{טז}. כל החיים אברהם אבינו,

כשהוא עדיין אברם (לא אברהם), הולך עם

ה', מאמין בה', מאמין במה שה' אומר לו.

הסברנו שהוא מאמין כי בעצם הכל הוא – גם

כל מה שה' אומר לו הוא בהחלטה שלו –

אבל הוא מאמין בה'. לפי הווארט הזה אפשר

לפרש את "ויחשבה לו צדקה" – ה' מחשיב לו

צדקה שמייחס לקב"ה את מה שנובע בעצם

מההחלטות שלו.

מגיע לאיזה "מרגוע לנפשו" (כלשון הקדמת ספר התניא, "כי בהם ימצא מרגוע לנפשו"). שוב, זו המרכבה הקבועה אצלו, לעולם ועד – כבר בחינת המתקה.

אז ה' מדבר אתו והוא מדבר עם ה' – "מל" לשון דיבור. מה הדיבור שלו עם ה'? מה שכתוב בהמשך – הויכוח של אברהם עם הקב"ה לגבי אנשי סדום, שמתחיל מדיבור של ה' עם אברהם על התכנית להחריב את סדום. להיות אברהם מרכבה שלמה לה', וממילא ראוי להיות 'נאמן ביתו' של ה' – על דרך האמור במשה רבינו "בכל ביתי נאמן הוא"^{טז} – ה' רואה לנכון לגלות את סודו לאברהם אוהבו: "והוי"

אמר המכסה אני מאברהם

אשר אני עשה. ואברהם היו

יהיה לגוי גדול ועצום ונברכו

בו כל גויי הארץ. כי ידעתי

למען אשר יצוה את בניו ואת

ביתו אחריו ושמרו דרך הוי"

לעשות צדקה ומשפט למען

הביא הוי" על אברהם את

אשר דבר עליו". גם אברהם,

כמרכבה שלמה, מקבל אומץ

לדבר, "השופט כל הארץ לא

יעשה משפט"^{טז}. כפי שראינו, בסוף הויכוח

הוא מגלה שאינו מסוגל לבטל את הגזרה –

סימן שלו עצמו יש דין. הדבר מפריע לו, עד

שבסוף (בעקדה) ילמד להשלים עם זה, לדעת

שאדרכא ואדרכא, איפכא מסתברא.

הכנעה חש עשית חסד

(עד החלפת מדת החסד)

הבדלה מל קבלת הצווי על ברית מילה

המתקה מל התגלות ביום השלישי למילה

("וירא אליו הוי")

טז במדבר יב, יז.

נח בראשית יח, כה.

מקור פירושו הוא במדרש תנחומא^{סג}. לפני ברית מילה ה' מתגלה לאברהם אבינו ומצוה אותו "אני אל שדי התהלך לפני והיה תמים"^{סד} – א-ל הוא שם החסד, "חסד אל כל היום"^{סה}, מדת אברהם אבינו. החידוש הוא שם ש-די, שם הברית בקבלה. כתוב בתנחומא ווארט יפה מאד, שמאז ברית המילה של אברהם אבינו שם ש-די – שלש האותיות ש-ד-י – רשום בגוף של כל יהודי, כל בן של אברהם אבינו, שמל את עצמו. ישראל כולם מולים^{סו}, כולם נימולים. יש כאלה שכל בקר לפני התפלה עושים, לפי האריז"ל^{סז}, יחוד מרכבה, איפה אותיות י-ה-ו-ה ב"ה ועשר ספירות בלימה נמצאות על הגוף – מתייחדים כדי להתכונן לתפלה. כאן יש מדרש מפורש, שאפשר לכוון בפשטות, על שם ש-ד-י – "אני אל שדי".

איפה נמצאת ה-ש של ש-די? מאד מענין, כתוב שה-ש נמצאת באף. איפה ה-ד? ביד. איפה ה-י? על ראש הגויה, בברית, במילה (בלשון המדרש)^{סז}. גם אצל

אשה, "אשה כמאן דמהילא דמיא"^{סט}, יש י. לכן בברית המילה של אברהם אבינו ה' שינה את השם אברם לאברהם וגם את השם שרי לשרה,

שוב, השלב הראשון הוא "והאמן", יש לו אמונה, וכל הזמן הוא חי עם האמונה שלו. אנחנו עדיין במדרגה הזו, "והאמן בהוי" (מדרגת ה"חש" של המרכבה). כל אחד מאתנו עדיין בשלב הראשון – עוד לא הגענו לגיל 99, לא יודע אם יש כאן מישהו בגיל 99 שמחליט שצריך למול את עצמו... אנחנו בינתיים צעירים, ילדים.

עד כאן נושא חשוב בפני עצמו שעלה מהפירוש הראשון של בעל אוה"ח על "וירא אליו" – שה' מחליט לו את עבודת המרכבה שלו.

פירוש שני: רשימת שם ה' בגוף אברהם

פירושו השני^ס הוא ש"אליו" היינו מה שה' רשם אות משמו – האות י, כמו שתיכף נסביר – על אות ברית קדש שלו, ודרך האות הזו "מבשרי אחזה אלוה"^{סב}. את הפסוק "ואחר עורי נקפו זאת ומבשרי אחזה אלוה" דורשים^{סב} על ברית המילה של אברהם אבינו – מבואר

רבות בשפת אמת על הפרשה, ברוב השנים – שתכליתה "מבשרי אחזה אלוה". "וירא אליו הוי" – ה' נראה אליו ונותן לו את משמו, אות י, דרכה הוא רואה אלקות.

ברית המילה של אברהם אבינו ה' שינה את השם אברם לאברהם וגם את השם שרי לשרה, "שרה שמה". זהו רמז מובהק שברית המילה נוגעת בפועל ממש לשני בני הזוג יחד

סג תנחומא צו יד; שמיני ח; תזריע ה.

סד בראשית יז, א.

סה תהלים נב, ג.

סו נדרים פ"ג מי"א.

סז ראה שער היחודים פי"א.

סח **אף יד מילה** = 180 (שנות חיי יצחק אבינו) ויחד עם שלש אותיות ש-ד-י = 494 = **יט (חוה)** פעמים **הוי' (חוה)** היינו הערך של אותיות המילוי שם הוי' דלפין, שם מה בגימטריא **אדם**).

סט ע"ז כז, א.

ס זהו לשונו:

עוד ירצה לומר כי אחר שמל אברהם אז נגלה בבשרו יו"ד רשימו קדישא והוא אומרו וירא אליו ה' – והוא מאמר הזהור (ח"א צה) וזה לשונו וכל מאן דשריא ביה רשימו קדישא שריא ביה שכינתא.

סא איוב יט, כו.

סב בראשית רבה מח, ב.

הוי', דרכה הוא תמיד יראה אלקות, "אחזה אלוה". הפירוש השלישי הוא נתינת שלמות כללות אור עליון של שם הוי' ב"ה. הוא לא מסביר את ההבדל בין הפירושים ואת הסדר שלהם – משאיר זאת לנו. אפשר להסביר בכמה אופנים – נסביר בשלושה אופנים שונים: השראת השכינה על הצדיק באופן קבוע היינו אתערותא דלעילא לאחר האתערותא דלתתא מצדו – אי-הסחת הדעת מצדו היא אתערותא דלתתא, אבל בסוף ה' משרה עליו את השכינה בקביעות מלמעלה. השכינה היא מלכות דאצילות, בחינת רחל, עלמא דאתגליא, שדברנו עליה קודם. אפשר לומר שעלית הצדיק לאצילות להיות מרכבה באופן קבוע היינו ההתעצמות עם השכינה שהיא המלכות דאצילות. למעלה מכך יש את האות המיוחדת של שם ש-די – ה-י של שם ש-די (שהיא גם ה-י של שם הוי' וגם ה-י של שם א-דני, יש שלש יודין בקבלה) – היא ספירת היסוד, דרכה "מבשרי אחזה אלוה", יותר גבוה. שלמות כללות אור עליון של שם הוי' המתגלה ונתינת לצדיק, אברהם אבינו, שייכת לספירת התפארת. שלמות מופיעה בקבלה בכמה ספירות, אבל העיקר כאן שמדובר בשלמות שם הוי'. רק בספירת התפארת גם הפנימיות וגם החיצוניות – "תפארת גופא"^{טז} – הן שם הוי'.

והנה, התפארת היא יעקב אבינו. ברית הקדש, החק ששם בבשרנו ("וחוק בשארו שם"), היא בעצם בחינת יצחק אבינו – הראשון שנימול לשמונה. השראת השכינה – מרכבה – היא אברהם. זהו פירוש יפה, חידוש, שיש פה אברהם-יצחק-יעקב בתוך אברהם, כפי שאמרנו שכדי להיות מרכבה בשלמות

"שרה שמה".^{טז} זהו רמז מובהק שברית המילה נוגעת בפועל ממש לשני בני הזוג יחד. גם ה-ה של אברהם וגם ה-ה של שרה הן ה חסדים והמתקת ה גבורות ב-ה חסדים שמתגלים בברית^{טז}. מחד האות של הברית היא ה, אבל ה ו-ה ה-י – הכל נובע מה-י של שרי^{טז}. על הברית מתגלה ה-י של שם ש-די, ודרכה "ומבשרי [ברית בשר] אחזה אלוה". לפי הפירוש השני של בעל אוה"ח על כך נאמר "וירא אליו הוי'" (ולא 'וירא הוי' אליו').

פירוש שלישי: "שלמות כללות אור עליון"

בפירוש השלישי^{טז} האוה"ח משתמש בביטוי יפה – הוא אומר ש"וירא אליו הוי'" מלמד (מה שלא היה משתמע ב'וירא הוי' אליו') דבר שמתייחס לשם הוי' – ה' נראה אל אברהם ב"שלמות כללות אור עליון" של שם הוי' ב"ה, אלה המלים שלו. "וירא אליו הוי'" בא להדגיש שכל שם הוי' – השלמות והכללות של כל האור העליון של שם הוי' – ניתן לו, הכל נראה אליו.

סדר העליה בשלשת הפירושים

ברור כאן שיש סדר ועליה בשלשת הפירושים. הפירוש הראשון הוא 'החלטת' המרכבה של אברהם, השראת השכינה עליו. הפירוש השני הוא גילוי – נתינת אות משם

ע בראשית יז, טו. "שרה שמה" = 850 = ו"פ מילה!

עא ראה מצת שמורים שער התפלין.

עב ראה פירוש הגר"א על ספר יצירה פ"א מ"ג.

עג עוד ירצה כי באמצעות המילה נראה ה' אליו בשלימות כללות אור עליון, כי יש בבחינת הראיה ברוך הוא הדרגות זו למעלה מזו, ומנה שהשיג אחר המילה היא נבואה שלימה, וזה הודיענו הכתוב באומרו וירא אליו ה' ולא אמר וירא ה' אליו, שנתכוון לומר כי מה שהגיע מהראיה אליו הוא כל בחינת הוי"ה שם הנכבד ולזה הקדים אליו ואחר כך הזכיר המושג, מה שלא היה נשמע אם היה מקדים להזכיר השם קודם שיזכיר תיבת אליו, ודו"ק.

עד הקדמת תקו"ז, א ("פתח אליהו").
עה ע"ח שמ"ד (השמות) פ"ו. תו"א נח"י, ב.

שהוא פתח הגוף שמאיר בו הנשמה. וכתבי לשקוד על דלתותי כו' לשמור מזוזות פתחי וכתב שם במדרש כשם שאין המזוזה זזה מן הפתח כך לא תהי' זו מבתי כנסיות ובתי מדרשות ע"ש. כן שמר אאע"ה את הפתח ולא שכח לעולם מזה הברית לכן וירא אליו

הרבי הרש"ב (בעל היום הולדת של שבוע הבא, כ' חשוון) מסביר^ט שכל עכבה פועלת הבדלה בין הפנימיות לחיצוניות, דהיינו ממש פעולת ברית המילה להסיר את החיצוניות-הערלה ולגלות את הפנימיות. אם כן, ישיבת אברהם בפתח האהל – "לשון עכבה ולשון הוה" – היא ה"פעולה נמשכת" של ברית המילה בכל ורגע ורגע של ההוה^ט, לחדור תמיד לפנימיות של כל דבר. בחסידות^פ מבואר שזוהו סוד "ובחרת בחיים"^{פג} בכל רגע תמיד – החדירה לפנימיות-חיות של כל דבר ובחירה בה על פני המות-החיצוניות שלו. אברהם אבינו – שהחליט למול את עצמו בגיל 99 – אינו שוכח לעולם את ברית המילה, שומר פתוח את פתח הגוף (אליו רומז "פתח האהל"^{פד})

עח תורת שלום שמח"ת תער"ב.

עט בהברקה הראשונה, י של שם הוי, אין עדיין עכבה (ולכן גם אין הבחנה בין פנימיות לחיצוניות, בין הבר והפסולת, ונראה שהכל ברור – רק הבינה, המתעכבת בהתבוננות, מחוללת הבדלה זו, כמבואר בדא"ח), המתחוללת ב-הוה של שם הוי, ודוק.

פ ראה תו"א ריש פרשת כי תשא (ובכ"ד).

פא דברים ל, יט.

פב "פתח האהל" ר"ת פה (גם ר"ת פתח הגוף) העולה גם מילה (7 בהשגחה), כדברי השפת אמת. "פתח האהל" בגימטריא תענוג (חיה-חדוה ברבוע). שלש הופעות "פתח האהל" בפרשה – "והוא ישב פתח האהל", "וירץ לקראתם מפתח האהל", "ושרה שמעת פתח האהל" – הן עכבת התענוג (ברדל"א, כאשר אברהם הוא "שומר מצוה" הממתין באמונה למצוה), ריצת-התלהבות התענוג כאשר המצוה מזדמנת לו ושמיעת-קליטת התענוג (על ידי שרה אשת אברהם), בסוד דעת-תפארת-יסוד דפרצוף התענוג (שבאבר התענוג). בכל התורה יש עוד ז"פ "פתח האהל" (כולם פתח אהל מועד), בחלוקה מובהקת של ג"ר וז"ת (ועוד פעם אחת בני"ך, אצל יעל וסיסרא – יעל-סיסרא עולה אמת, אמת, גילוי אור אלופו של עולם כאשר סיסרא, ארס הנחש הקדמוני,

צריך את כל שלשת האבות. אברהם-יצחק-יעקב הם על פי פשט חסד-גבורה-תפארת.

אם כן, הסברנו שני מהלכים – שיש כאן מלכות-יסוד-תפארת, ואם מקבילים את שלשת שלבי העליה לשלשת האבות הם בעצם חסד-גבורה-תפארת.

אפשר לומר עוד יותר גבוה, ש"מעשה מרכבה" הוא בעצם בינה^ט, אמא עילאה; שרש האות י על הברית הוא אבא, ה-י של שם הוי (יסוד אבא, ה-י של שם הוי, אורן ומסתיים ביסוד ז"א^ט, ה-י של שם ש-די); ו"שלמות כללות אור עליון" – כל הביטויים האלה בקבלה הם כינויים של כתר שלמעלה מטעם ודעת.

אם כן, בשלשת הפירושים האלה של בעל אוה"ח לפי הסדר יש שלש אפשרויות, שכנראה כולן שזורות יחד – מלכות-יסוד-תפארת, חסד-גבורה-תפארת, בינה-חכמה-כתר (ג"ר). הכל בתוך "וירא אליו הוי", הכל קשור למרכבה, "האבות הן הן המרכבה" (אם כי המרכבה מוזכרת בפירוש רק בפירוש הראשון).

ג. "פתח האהל" (שפת אמת)

אנחנו רגילים ללמוד את השפת אמת על הפרשה, מהשנה האחרונה. הדרוש של השבוע נוגע גם הוא לזכות של אברהם ב"וירא אליו" ולפעולת ברית המילה, נקרא בפנים ונוסיף כמה הערות המתקשרות לתוכן הדברים עד כה:

הפעולה המתמדת של המילה

השפת אמת פותח בקישור ישיבת אברהם ב"פתח האהל" (ביום השלישי למילה) לפעולת המילה:

והוא יושב פתח האהל לשון עכבה ולשון הוה. שכיין שנפתח פתח ע"י המילה ג'י פה

עו ראה לקוטי הש"ס חגיגה ד"ה "מעשה בראשית ומעשה מרכבה" (ובמעין גנים ח"א עמ' קפ הערה לז).

עז ע"ח שער הכללים פ"י. ובכ"מ.

לעולם יכנוס אדם שתי פתחים ויתפלל שפתח אחד לצאת מעוה"ז ופתח השני לכנוס בעולם העליון עכ"ד. וב' אלו הם בחי' זכור ושמור בשבת ג"כ כמ"ש במ"א מזה.

הפנימיות והחיצוניות שיש ביניהן הבחנה על ידי העכבה (הפעולה הנמשכת של המילה, כנ"ל) אינן רק חיצוניות שיש להסיר ופנימיות שיש לגלות, אלא הן גופא שני חלקי שיתוף הפעולה לפתוח את הפתח – "מפתחות החיצוניות" שביד ישראל, עבודת היראה המסורה לנו (שהרי "הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים"¹⁹) ו"מפתחות הפנימיות" שבידי ה', התורה עצמה, "תורה מן השמים".

על ידי היראה מסירים את הערלה (בבחינת "ואחר עורי נקפו זאת") ופותחים את פתח הגוף לראות את הנשמה – "מבשרי אחזה אלוה" (ה"חלק אלוה ממעל ממש" שבכל יהודי, גילוי "תורה חדשה" של משיח), כנ"ל.

ידוע ש"פתח" בגימטריא **חסידות** – החסידות הכללית מחזקת את היראה כדי

להסיר את הערלה וחסידות חב"ד מגלה תורה כפשוטה. אכן, כפי שהתבאר לעיל, בסופו של דבר גם גילוי האלקות תלוי באברהם אבינו (ודווקא בגילוי הדין-היראה שיש בו), דהיינו בעבודת התחתונים (שעיקרה יראת התחתון מן העליון) – בעבודת העולם הזה 'הכל יראה'²⁰ (וגם התורה היא בסוד "יראת [הוי']"). לכן, בעולם הזה גם תכלית חסידות חב"ד היא העבודה, גם יגיעת התורה היא

– וכך מרפא²⁰ את חולי החיצוניות-הערלה – ומאפשר את השראת השכינה בקביעות בתוכו ("פתח האהל" לשון "יהל אור", בגילוי האור המקיף בפנימי, בסוד "הנוטה כדוק שמים וימתחם כאהל לשבת"²¹), כפי שהתבאר.

הכל יראה – הכל עבודת ישראל

השפת אמת מסביר שפעולת אברהם להסיר את הערלה ולהחזיק פתוח את פתח הגוף היא-היא המאפשרת את גילוי האלקות, "וירא אליו", שהוא בעצם 'פעולה משותפת' של ה' ואברהם (וכך תמיד של ה' ועם ישראל): כמ"ש במ"א פ' המדרש וזכרות עמו הברית

עמו בשותפות. דכתיב פתחי לי אחותי כו'. וכתיב פתחו לי שערי צדק שיש לזה הפתח ב' מפתחות א' בידו של הקב"ה ואחד ביד ישראל וכן איתא בגמ' מי שיש בו תורה ואין בו יראה כאלו לא נמסרו לו מפתחות החיצוניות שהוא המפתח שביד איש ישראל שע"ז כתיב מה ה' שואל מעמך א"כ הוא ביד האדם.

והוא להסיר הערלה לפתוח פתח הגוף ואז הקב"ה פותח פנימיות פתח הנשמה וכ"כ מו"ז ז"ל בשם הרב הקדוש מפרשיסחא במ"ש רז"ל

מת. והוא ענין תיקון הברית על ידי הסרת הערלה, חיתוך ראש הקליפה, "הוא יושוף ראש", גילוי ה"אות אמת", המתגלה שוב בגלגול יעל ביהודית בחנוכה, "מסרת גבורים ביד חלשים" – מסרת את **אלופורנס**, הלעומת-זה של **אלופו** של עולם, ביד אשה, המין החלש, וד"ל).

פג פתיחת הפה המאפשרת הארת אלקות היא בסוד "פתח פיך ויאירו דבריך" המתחיל ב"מאמר פתוח" הראשון של ה' – **ויאמר אלהים יהי אור ויהי אור** (בראשית א, ג), מאמר המורכב כולו משבע האותיות **אור-מילה**, בגימטריא **אור-פה**, אותיות **רפואה** (הנמשכות כאן בכח המלאך רפאל, הבא יחד עם "וירא אליו הוי", כמבואר לקמן בשיעור "שלשה מלאכים"), כנודע.

פד ישעיה מ, כב.

על ידי היראה מסירים את הערלה ופותחים את פתח הגוף לראות את הנשמה

פה ברכות לג, ג.

פו **יראה** סוד **רין**, בו יש **רין** עליון ו-**רין** תחתון – היינו תורה ויראה – כנודע (ע"ח של"ד פ"ב).

והרמז שהכל בסופו של דבר ביד ישראל:
שני המפתחות – **מפתח הוי' ו-מפתח ישראל**
– עולים ג פעמים **ישראל**,^א הכל 'חזקה' של
ישראל והכל מסור להם (דהיינו "הכל מן
האשה"^{אז} – "אשה יראת הוי'^{אז} – ה"שמו'
לנוקבא", הכוללת כאן גם את האיש, בסוד
"ולציון יאמר איש ואיש יולד בה"^{אז}, וד"ל).

צ משום ש-**מפתח אחד** עולה **ישראל** (ושם הוי' כאן מתחלק
אחד-אחד, המצטרפים לכל **מפתח**, בגימטריא **לב** במשולש).
מפתח הוי' מפתח ישראל ועוד **יראה** עולה 1839, ג פעמים
תריג, "גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך". כשמצרפים גם
תורה מקבלים 2450, הרבוע הכפול של 35, יהלום 49 (נמצא
שממוצע ב המפתחות כו' הוא "זה שמי לעלם וזה זכרי לדר
דר", גם ענין הפנימיות והחיצוניות, וד"ל).

צא בראשית רבה יז, ז.

צב משלי לא, ל.

צג תהלים פז, ה (וראה תו"א לז, ג ובכ"ד).

לצורך "יגעת ביראה"^{פז} (לזכות ל"יראת הוי'
טהורה עמדת לעד"^{פח}, שמצד הכלים-הגוף
דווקא^{פז}. על ידי היראה יוצאים מן העולם הזה
("היום לעשותם", בו 'הכל יראה') ועל ידי
התורה נכנסים לעולם העליון ("מחר לקבל
שכרם", בו 'הכל תורה', תורתו של משיח).

פז הובא בתניא אגה"ק יח (עפ"י ר"ח שער היראה פי"ב).

פח תהלים יט, י. והוא הרמז לסדר טהרות – ראה מדרש
תהלים יט – "ודעת' זה סדר טהרות", תכלית התורה וסיום
הש"ס, שאף על פי כן נאמר אחריו "ואפילו הכי 'יראת הוי'
היא אוצרו", שבת לא, א; וראה יומא עב, ב כי "יראת הוי'
טהורה" היינו "הלומד תורה בטהרה... נושא אשה ואחר כך
לומד תורה" ("נושא אשה" היינו סדר נשים הרמז ב"תורת
הוי' תמימה משיבת נפש" – על ידי "תורת הוי' תמימה" זוכים
ל"יראת הוי' טהורה", על ידי "חסן" זוכים ל"דעת", מסדר
נשים באים לסדר טהרות), דהיינו לימוד תורה ביראה וטהרה
מכח תיקון הברית ועבודת הנוקבא.

פט כמבואר בתורת שלום שם.

בקיזור – תובנות ונקודות 'עבודה':

- צדיק שמחליט למול עצמו בגיל 99 'שוה' שה' יתגלה אליו.
- הצדיק מחליט על כל מאורעותיו – כולל צוויי ה' אליו והנסיגות שעוברים עליו.
- אברהם לא הצליח לבטל את גזרת ה' מסדום כי לא רצה בכך באמת – אות שאף
שהיה איש חסד יש בתוכו דין.
- עקדת יצחק נובעת מרצון אברהם 'להרוג' את הדין שבתוכו, אך סופה ותכליתה היא
השלמתו עם הדין הכלול בחסד שבו – "עתה ידעתי כי ירא אלהים אתה" – תכלית
רצון ה' בברירה.
- גוי יכול להגיע לשלמות "מעשה בראשית" – להתנהג כנברא טוב – ומיהודי (בן
ל"האבות הן הן המרכבה") נדרש להגיע להיות מרכבה לה'.
- כדי לא להסיח את הדעת מה' היהודי צריך לעסוק בשליחות המיוחדת המתאימה
לשרש נשמתו. זהו השלב הראשון בלהיות מרכבה לה'.
- השלב השני בלהיות מרכבה תלוי בכך שאדם ירגיש שכל עבודתו עד כה אינה שוה
דבר ועליו למול את עצמו.
- שלמות המרכבה מתבטאת בדבור פתוח ונועז עם ה'.
- על ידי התעכבות מבדילים בין הפנימיות והחיצוניות.
- בעולם הזה כל המפתחות מסורים לנו, כאשר באמצעות מפתחות היראה שלנו
פועלים גם מפתחות התורה של ה'.

תורת גמילות חסדים

שיעור פרשת וירא

קיצור מהלך השיעור

פרשתנו פותחת בבקור חולים, חלק ממצוות גמילות חסדים בתורה. השיעור שלפנינו – חלק משיעור שהתקיים השבוע בבני ברק – פותח ב'צווי דינים' בביקור חולים הנלמדים מתחלת הפרשה, וממשיך לסוגיית מצות גמילות חסדים, תוך דגש על שיטת הבה"ג (עליה חולק בתוקף הרמב"ם) שישנן ארבע מצוות פרטיות של גמילות חסדים: בקור חולים, נחום אבלים, הלבשת ערומים, קבורת המת. מבנה המצוות – כנגד י-ה-ו-ה – נלמד מהאופן בו סדרן ספר היראים (תוך המלצה חמה ללומדים להכיר ולעסוק בשיטתו).

'צווי דינים' בבקור חולים – טיפול בסכנה ועידוד בחולשה

הפרשה מתחילה "וירא אליו הוי' באלני ממרא והוא ישב פתח האהל כחם היום"^א. לפי חז"ל^ב – מאמר של רבי חמא בר' חנינא – זהו היום השלישי למילת אברהם אבינו, הוא כואב וחלש. הגם שמבואר בחז"ל^ג שהיום הראשון והשני למילה יותר מסוכנים מצד המכה, אבל מצד הגוף יש יותר חולשה ביום השלישי – לכן שמעון ולוי בני יעקב חיכו ל"ביום השלישי בהיותם לאבים"^ד.

ה' מצוה עלינו ללמוד ממנו וללכת בדרכיו ("והלכת בדרכיו"^ה, מצוה להתדמות אליו), ולכן מביקור הקב"ה את אברהם אבינו לומדים^ו מצוות בקור חולים. האוה"ח עה"פ מאריך למה ה' לא בקר אותו קודם אלא חכה ליום

נרשם ע"י איתאל גלעד. לא מוגה. מוצאי י"ב חשון תש"פ – בני ברק.

א בראשית יח, א.

ב ב"מ פו, ב.

ג שבת קלד, ב.

ד בראשית לד, כה.

ה דברים כח, ט.

ו סוטה יד, א.

השלישי, אף שיותר מסוכן בימים הראשונים. הוא מזכיר שביום השלישי יש יותר חולשה בגוף, אך לא כותב שזו סבה לחכות דווקא ליום השלישי – הבקור הוא בשביל הסכנה, לא בשביל החולשה.

בכל אופן, אפשר לומר, ווארט בפני עצמו, שיש 'צווי דינים' במצות בקור חולים: הדין הראשון הוא כדי ליטול חלק מהחולי של החולה – בפרט אם אתה בן גילו, אתה נוטל חלק משמעותי מהחולי של החבר שלך בבקור שלך^ז. זו ממש מצוה עם מסירות נפש – חסידות אמתית, בחינת "חסיד שורפן"^ח, שהאדם מוכן לוותר על משהו מעצמו, לתרום מעצמו ממש, אפילו לסכן את עצמו, כדי לעזור לרפיו החולה. אבל יש עוד דין בבקור חולים – לחזק את רוח החולה. אם אתה מצליח לחזק את רוחו, ממילא יהיה לו כח לרפאות את עצמו ("רוח איש יכלכל מחלהו"^ט).

אפשר לומר שהקב"ה יודע שאברהם אבינו יעבור את הסכנה – לא באמת מסוכן

ז נדרים לט, ב.

ח ראה נדה יז, א ובתוד"ה "שורפן".

ט משלי יח, יד.

אומר שהכל נכלל במצות "ואהבת לרעך כמוך",
כאשר כל פרט הוא מצות עשה מדבריהם.

הרבה אחרונים מקשים – איני מבין אותך בכלל! מצד אחד, אתה אומר שבכלל מצות אהבת ישראל שמדאורייתא, ומצד שני אומר שמדרבנן. אם בכלל אהבת ישראל, – זה מדאורייתא! למה מדבריהם?! – ולכן 'שוברים את הראש' לגבי עמוד גמילות החסדים לפי הרמב"ם.

כל העולם כולו עומד על שלשה עמודים:^י
– תורה, עבודה, גמילות חסדים. יש בזה גימטריא יפהפיה, ש-**תורה** עולה **גמילות חסדים**^{יז}. הם גם כנגד האבות – יעקב עמוד התורה, גמ"ח אברהם אבינו, עליו דברנו הערב, ועבודה (גם תפלה וגם קרבנות) כנגד יצחק^{יח}. שוב, שואלים את הרמב"ם – למה אתה מקפח את גמילות חסדים?! יש כאן הרבה מצוות של גמ"ח, למה לא לתת להן את כל הכבוד, שכל מצוה תהיה מצוה מהתורה?

שיטת בעל הלכות גדולות

למה הרמב"ם קיצוני בזה? כי יש לו בר פלוגתא. יש מישהו שבאמת אומר שכל אחד מהדברים האלה הם מצוות עושה דאורייתא, כל אחד בפני עצמו? אכן, בעל הלכות גדולות – בתקופת הגאונים – סובר כך.

נלמד קצת פרק היסטוריה בפסיקה: בנוסף ל"הלכות גדולות" ישנם עוד שני ספרי הלכות של הגאונים מאותה תקופה. יש גם קובץ שנקרא "הלכות קצובות" ועוד קובץ של הגאונים, ספר של הגאונים, שנקרא "הלכות פסוקות". מי הוא הבה"ג? לא פשוט. לפי הרמב"ם – שחולק עליו בעוז – הכותב נקרא

לו – אבל הוא מחכה ליום השלישי, שהוא חלש, ומקיים את הדין השני של בקור חולים, לעודד ולחזק את אברהם אבינו, 'יהיה טוב', 'תחזור במהרה לאיתנך, וביתר שאת ויתר עז' (אברהם הנו "איתן האזרחי"). באמת הוא מצליח, וכשאברהם רואה את שלשת האנשים הוא מיד קם ורץ לקראתם. איך הוא יכול? הוא חולה! כנראה שהוא קבל הרבה כח מבקור החולים של הקב"ה, בנוסף לכך שהוא ישב וצפה לאורחים^{יט} (בבחינת "שומר מצוה לא ידע דבר רע"^כ, כפירוש הבעש"ט^{כא}) והנה הקב"ה הזמין לו בדיוק מה שרצה (זו הנקודה הפנימית של כל הפרשה – הכל מתרחש לפי רצון והחלטת הצדיק – כפי שנתבאר בחלקו הראשון של השיעור, "וירא אליו הוי""). אז "וירא וירץ לקראתם מפתח האהל"^{כב} – הוא רץ מהר לקראתם.

גדר מצות גמילות חסדים ברמב"ם

התכל'ס הוא לימוד עברונו למצות בקור חולים – זה מה שצריך לקחת הביתה. לפי הרמב"ם, יש מצות עשה של בקור חולים? שאלה איך לומדים את הרמב"ם. לפי הרמב"ם^{כג} כל עניני גמילות חסדים – בקור חולים, נחום אבלים, קבורת המת, הכנסת כלה, הכנסת אורחים – הם מצוות עשה מדבריהם, אבל "בכלל 'ואהבת לרעך כמוך'^{כד}". זהו חידוש – משום מה הרמב"ם לא רוצה 'לכבד' מספיק את המצוות הפרטיות כאן, כמו בקור חולים, אלא

י מ"א ה, יא; תהלים פט, א.

יא רש"י על בראשית יח, א.

יב קהלת ח, ה.

יג צואת הבעש"ט בתחלת כש"ט.

יד בראשית יח, ב.

טו הלכות אבל פ"ד ה"א.

טז ויקרא יט, יח.

יז אבות פ"א מ"ב.

יח של"ה ווי העמודים פט"ו.

יט זהר ח"א קמ"ו, ב.

ערומים. הקדוש ברוך הוא ביקר חולים, דכתיב "וירא אליו ה' באלוני ממרא", אף אתה בקר חולים. הקדוש ברוך הוא נחם אבליים, דכתיב "ויהי אחרי מות אברהם ויברך אלהים את יצחק בנו", אף אתה נחם אבליים. הקדוש ברוך הוא קבר מתים, דכתיב "ויקבר אותו בגיא", אף אתה קבור מתים.

כל אחד הוא מצות עשה, כמו שנסיב יותר. אני אוהב שיטה זאת – לא שאפשר לבחור, אבל נשמע יפה, שיש כאן ארבע מצוות – אבל הרמב"ם לא סובל אותה. לכן הוא נכנס ל'ברוך' של האחרונים, שאומר גם שמדברנן וגם שבכלל אהבת ישראל.

שיטת בעל היראים במנין המצוות

האם יש מישהו אחרי הגאונים ואחרי הרמב"ם שעדיין סובר כמו הבה"ג, שיש כאן ארבע מצוות מדאורייתא מתוך תרי"ג? כן, בעל ספר יראים – מבעלי התוספות, התלמיד המובהק של רבינו תם, רבי אליעזר ממץ. בספרו, ספר של תרי"ג מצוות, הוא הולך בשיטת הבה"ג – שהוא אומר שהוא רב יהודאי גאון (עם כל הרמזים שלו, שנשאר...) – ומונה ארבע מצוות.

ספר יראים היה משובש במשך כל הדורות. רק בדור האחרון מצאו את כתב היד המקורי, בספריה של מלך צרפת, ורב גדול, רבי אברהם אבא ממינסק, כתב עליו פירוש והדפיס אותו לפני מאה שנה – נקרא ספר יראים השלם. מצוה גדולה ללמוד את הספר הזה ולהכיר את שיטתו.

הוא מונה את המצוות בצורה מעניינת מאד, בחלוקה לשבעה סוגים. הספר בנוי על שבעה עמודים – "חצבה עמודיה שבעה"^כ – בכל

ר' שמעון קיירא, הוא מתקופת הגאונים אך אינו גאון. אבל לפי רש"י והסמ"ג וספר יראים – שנוכיר תיכף – את הספר "הלכות גדולות" (וכך גם את "הלכות קצובות" ו"הלכות פסוקות") כתב אחד מגדולי הגאונים, רב יהודאי גאון.

לרמב"ם ענין מיוחד לחלוק על שיטת בה"ג^כ. לדוגמה, הוא כותב, 'מה אתה אומר שנה חנוכה הוא מצות עשה דאורייתא, אתה לא יודע שרבנן תקנו?'. אני מניח שבעל הלכות גדולות ידע מה שהוא כותב, ידע שחכמים תקנו ובכל זאת כותב שדאורייתא – ח"ו לזלזל בשכל הבהיר של גאון, הרבה לפני הרמב"ם.

ארבע מצוות גמילות חסדים

כאן המחלוקת עוד יותר חריפה, כי לפי הגאונים יש ארבע מצוות עשה דאורייתא של גמילות חסדים – הכל על פי גמרא, האמורא של פרשתנו, אפשר לומר 'הגבור' של פרשתנו, הוא רבי חמא ברבי חנינא (בנו של רבי חנינא בר חמא, שרבי מנה אותו לשבת בראש, להיות ראש הישיבה אחריו) האומר ש"וירא אליו הוי" היה ביום השלישי למילה (וודרשנו ש"חמא" לשון ראייה בארמית, מתאים ל"וירא"). והנה, הוא גם הדורש בגמרא^כ שמהפסוק "אחרי הוי' אלהיכם תלכו"^{כב} נלמדות ארבע מצוות – כל אחת ממקום אחר:

אמר רבי חמא ברבי חנינא מאי דכתיב "אחרי ה' אלהיכם תלכו"? וכי אפשר לו לאדם להלך אחר שכינה?! והלא כבר נאמר "כי ה' אלהיך אש אוכלה הוא!" אלא להלך אחר מדותיו של הקדוש ברוך הוא: מה הוא מלביש ערומים, דכתיב "ויעש ה' אלהים לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם", אף אתה הלבש

כ ספר המצוות שרש שני.

כא סוטה יד, א.

כב דברים יג, ה.

"דרש רבי שמלאי"^כ. הוא בכלל בעל המצוות, אז צריך מאד להתחשב בדעתו – הוא האומר לנו שיש מספר מסוים של מצוות.

מה עוד דרש רבי שמלאי? "תורה תחלתה גמילות חסדים וסופה גמילות חסדים"^{כא} (קשור לרמז היפה שהזכרנו קודם, ש-**תורה** בגימטריא **גמילות חסדים**). רבי שמלאי דורש שכל התורה שלנו מתחלה ועד סוף היא גמילות חסדים – התורה מתחילה ממצות מלביש ערומים, "ויעש הוי' אלהים לאדם ולאשתו כתנות עור וילבשם"^{כב}, ומסיימת בקבור מתים, "ויקבר אתו בגי"^{כג}. מכאן נלמד שכל התורה כולה היא גמילות חסדים (שהרי "בתר רישא גופא אזיל"^{כד} ו"הכל הולך אחר החיתום").

לעניות דעתי, אם הוא האומר שיש **תריג** מצוות והוא האומר שהתורה מתחילה מגמילות חסדים ומסיימת בגמילות חסדים – רק מזה פשיטא שגמ"ח דאורייתא. אפשר לומר בדוחק שאלו רק שני אופני גמ"ח, אבל יותר פשוט לומר שהוא גם סובר כבה"ג שיש מצות עשה דאורייתא להלביש ערומים ויש מצות עשה לקבור מתים.

חלוקת ארבע המצוות לשני עמודים

נחזור לבעל היראים: מי מפרש שהבה"ג סובר שכל אחד מארבעת הדברים שנלמדים מ"אחרי הוי' אלהיכם תלכו" הוא מצות עשה דאורייתא? הרמב"ם עצמו, שחולק עליו. הרמב"ן בספר המצוות^א מנסה לתרץ שגם

עמוד יש וויס, ובכל וו יש אותיות-סימנים. מענין שכולל כל ה-**תריג** מצוות, אבל יש 464 סימנים – הוא מסביר שיש כמה סימנים שכוללים כמה מצוות. כנראה יש במנין גם איזו חכמה וסוד פנימי, למה ה-**תריג** הופכות להיות 464. צריך להשלים מה יכול להיות הרמז כאן^ב. בכל אופן, מה העמודים שלו? לפי הסדר, העמוד הראשון הוא כל מה שקשור לעריות. העמוד השני הוא כל מה שקשור לאכילות. העמוד השלישי הוא כל מה שקשור לאיסורי הנאה. העמוד הרביעי הוא כל מה שקשור לממון, לכסף. העמוד החמישי הוא מצוות שהן גם בין אדם למקום וגם בין אדם לחברו. העמוד השישי והשביעי, שניהם, רק בין אדם למקום – אבל השישי הוא מצוות שבדבור בין אדם למקום והשביעי מצוות שבמעשה בין אדם למקום, בלי מצוות בין אדם לחברו. זו גם חלוקה מאד מענינת, שצריך לתת עליה את הדעת. כעת פותחים נושא גדול – ללמוד ספר יראים של רבי אליעזר בן שמואל ממיץ זכותו יגן עלינו.

"דרש רבי שמלאי"

לפני שנמשיך נאמר עוד משהו: חוץ מרבי חמא בר חנינא יש עוד מישהו, שאולי מכירים אפילו יותר – רבי שמלאי, גם אמורא, מאותו דור. יש הרבה מאמרים בגמרא "דרש רבי שמלאי", ראשי תבות **דרש** – הדרשן העיקרי בחז"ל נקרא רבי שמלאי. מה דרשתו הכי מפורסמת? המקור לכל ספרות מנין המצוות. מי אמר שיש **תריג** מצוות בתורה? לא כתוב בתורה שיש 613 מצוות, **רמח** מצוות עשה ו-**ססה** מצוות לא תעשה. מי אמר זאת?

כה מכות כג, ב.

כו סוטה יד, א.

כז בראשית ג, כא.

כח דברים לד, ו.

כט עירובין מא, א; וראה סוטה מה, ב.

ל ברכות יב, א.

לא שרש ראשון.

כד רמז לרמז: היחס בין 464 ל-613 רומז 2401 ל-49 ברבוע, 7 בחזקת 4, וכן 10000 ל-100 ברבוע, 10 בחזקת 4. ויש בזה גם רמז לרב יהודאי גאון.

מדות, "לכבוד ולתפארת" ^ל כמו שכתוב בבגדי כהונה. ה' הלביש ערומים בגן עדן מקדם, אחרי חטא אדם הראשון. מה החידוש? שגם שאדם ואשתו חטאו לו והתקללו – ה' מרחם עליהם, לא שוכח אותם, דואג להם. תפארת היא מדת הרחמים.

המלכות, ה' תתאה, "רגליה ירדות מות" ^{לד}, יורדת לעולמות התחתונים בהם יש קבורת המת – הכל כהכנה לתחית המתים (סוד עבודת הביורים שעל ידי המלכות דאצילות היורדת לעולמות התחתונים ב"ע, בהם נפלו ונקברו הכלים של עולם התהו שנשברו ומתו). מאד ברור ששתי המצוות ששם לחוד הן ה-וה. מה לגבי י? יש בקור חולים ונחום אבלים. לומדים הכל כאן כי בקור חולים הוא הפסוק הראשון של פרשתנו, "וירא אליו הוי' באלני ממרא" – ענין הראיה הוא חכמה. מישהו זוכר מה הכוונה בכתבי האריז"ל בבקור חולים? קודם כל, כפי שאמרנו לפי האוה"ח, בקור חולים הוא לצרכי החולה – לעשות לו טוב, לרפא אותו, עד כמה שאני יכול (גם בכח העינים, כפי שהסברנו – לקמן, בשיעור "מלאכי אברהם" – שדי בכך שרפאל יראה את אברהם). אבל לפי האריז"ל ^{לה} הכוונה – חוץ מבקשת רחמים על החולה – היא לתקן-להמתיק את המלים "ערש דוי" ^{לו}, להפוך ערש ל-עשר ו-דוי ל-יוד. כל מחלה היא מוחין דאמא בלי מוחין דאבא, בלשון הקבלה ^{לז}, והתיקון הוא להמשיך לחולה את ה-י של שם הוי', מוחין דאבא. עיקר בקור חולים לפי הקבלה הוא להמשיך, לבקש רחמים, לתת

לבה"ג זו רק מצוה אחת. היראים – שהוא כעת הגבור שלנו – בפשטות מסכים לרמב"ם שהבה"ג סופר כאן ארבע מצוות נפרדות מן התורה, ופוסק כבה"ג. אומר היראים: 'אני פוסק כבה"ג, ומסכים עם פירוש הרמב"ם לדבריו, אבל מה? אני שם שתי מצוות מארבע המצוות האלה בעמוד אחד ושתי מצוות אחרות בעמוד אחר'.

את שתי המצוות של "מלביש ערומים" ו"קבורת המת" – מה ש"דרש רבי שמלאי תורה תחלתה גמילות חסדים וסופה גמילות חסדים" – הוא שם בעמוד הרביעי משבעת העמודים, עמוד הממון, כי הלבשת ערומים וקבורת המת עולות כסף, תכריכים עולים כסף. לכן שתיהן יחד בעמוד הרביעי שלו. אבל שתי המצוות האחרות, בקור חולים ונחום אבלים, הן בעמוד החמישי, רחוק, כי שתיהן מצוות גם של בין אדם למקום וגם של בין אדם לחברו. החלוקה תעזור לנו מאד להבנת המבנה הפנימי של ארבע המצוות האלה – שתיים-שתיים, "שתיים שהן ארבע".

הקבלת מצוות גמילות חסדים כנגד אותיות שם הוי'

ארבע מצוות – דווקא – צריכות להיות י-ה-ו-ה. הייתי יכול להרבות, לומר שיש עוד הרבה מצוות של גמילות חסדים. הרמב"ם רוצה לצמצם, שאפילו לא ארבע ולא דאורייתא (רק בכלל "ואהבת לרעך כמוך"). אם רוצים מצוה אחת זו גמילות חסדים, אבל יש ארבע דווקא – צריך להיות כנגד י-ה-ו-ה. איפה צריכות להיות שתי המצוות בהן פותחת וחותרת התורה, הלבשת ערומים וקבורת מתים? וה, "והנגלת לנו ולבנינו" ^{לב}: מלביש ערומים היינו תפארת, מדים-

לג שמות כח, ב-מ.

לד משלי ה, ה.

לה שער הפסוקים תהלים פמ"א.

לו תהלים מא, ד.

לז ע"ח של"ח פ"ז (וראה באורך הביאור בחסידות בלקו"ת תזריע כג, ב).

קבענו עכשיו שבקור חולים הוא ה-אף שאינו ראשון בתורה. מה הסדר לפי מה שאמרנו? "תחלתה גמילות חסדים וסופה גמילות חסדים" היינו ו-ה - הסדר-הצירוף מתחיל ב-ו, הלבשת ערומים, ומסיים בקבורת משה רבינו, ה תתאה. מה ראשון בין בקור חולים ונחום אבלים? קודם בקור חולים, בתחלת פרשתנו, ואחר כך נחום אבלים, בפרשה הבאה, "ויהי אחרי מות אברהם ויברך אלהים את יצחק בנו"¹⁰. אם כן, הצירוף כאן הוא ויהה - הצירוף של כסלו, החדש הבא (הכנה לכסלו, ל"ט כסלו, שתהיה בו הרבה גמילות חסד).

אמנם הסדר של בעל היראים הוא: מלביש ערומים קבורת מתים נחום אבלים בקור חולים – **והה**, הצירוף של חדש חשון (בו אנו עומדים בהשגחה פרטית – צריכים "לחיות עם הזמן"^{מה}, פרשת וירא, מצות גמילות חסדים, עמוד גמ"ח של אברהם אבינו).

בזה סיימנו הערב. יש עוד הרבה להשלים (השלמת החסר היא גם גמילות חסדים, על דרך מלביש ערומים), שנוזה לגמול חסד וזכות החסד שתבוא הגאולה תיכף ומיד ממש. לחיים לחיים. כל בחור ישיבה, וגם מי שלא בחור ישיבה, שיפתח את ספר יראים השלם ויתחיל ללמוד א"ר הוא מסדר את המצוות.

לחולה חכמה. בחכמה כתוב "החכמה תחיה בעליה"^{נל}, "מותו ולא בחכמה"^{לט} – אני רוצה שלא ימות, שיחיה, אז צריך לתת לו חכמה. ממש מפורש בקבלה שבקור חולים כנגד ה-י של שם הוי"נ.

מה לגבי נחום אבליים? פסוק מפורש בישעיהו שנחמה באה מאמא – "כאיש אשר אמו תנחמו כן אנכי אנחמכם ובירושלם תנחמו"¹. גם מפורש בקבלה – בקור חולים ב-י ונחום אבליים ב-ה. קבורת המת היא ב-ה תתאה, אבל נחום אבליים – שהוא חסד גם עם המתים וגם עם החיים, חסד כפול – הוא ה עילאה, "כאיש אשר אמו תנחמו".

מאד מתאים שנחום אבלים, בינה, נלמד מיצחק אבינו ובקור חולים, חכמה, מאברהם אבינו – כי היחס בין אברהם ליצחק הוא חכמה ובינה (כמבואר בקבלה ש"אלהי אברהם אלהי יצחק ואלהי יעקב" היינו חכמה-בינה-דעת, הספירות שמעל חסד-גבורה-תפארת שכנגדן מכוונים האבות³⁰, וכן מפורש³¹ שאברהם ושרה הם אבא ואמא עילאין, פרצופי החכמה, ויצחק ורבקה הם ישראל סבא ותבונה, פרצופי הבינה).

אם כן, יש כאן מבנה מובהק, והכי יפה שבעל היראים מחלק בין ה-יה ל-וה, שם בקור חולים ונחום אבלים במקום אחד, אחד ליד השני, ואת מלביש ערומים וקבורת מתים במקום אחר, בסוג אחר של מצוות, גם אחד ליד השני. אלה ארבע מצוות של גמילות חסד

מג לקו"ת (האריז"ל) פרשת תולדות.

מה לוח "היום יום" ב' חשון.

מלאכי אברהם

שיעור פרשת וירא

קיצור מהלך השיעור

בראשית פרשתנו פוגש אברהם "שלשה אנשים", מלאכים שנשלחו אליו, והדבר מחדד את היחס בין מלאכי עליון לבין נשמות ישראל, החל מהיהודי והיהודיה הראשונים – אברהם ושרה. בפרק א מתבארת תורה יפהיה של רבי נחום מטשרנוביל (בעל ההילולא של י"א חשון), על נסיונם של המלאכים להשיג את שרשי הנשמות אליהם הם נשלחים, כשהדרך היחידה עבורם להשיג את שרש נשמת אברהם דרך השתקפותו באשתו שרה. פרק ב מביא את השיטות לגבי אותם "שלשה אנשים" – המלאכים מיכאל-גבריאל-רפאל (תוך דיון למי נועד איזה תפקיד והסבר על סוד רפואת הראיה על ידי רפאל) או שרשי נשמות האבות, אברהם-יצחק-יעקב (כשאברהם רואה את עצמו ואת צאצאיו 'מבחוץ') – וחותרם ברמזים מופלאים במערכות אלה.

א. "איה שרה" ו'איו אברהם'

רחל אמנו – עלמא דאתגליא

דאתכסיא", העולם המכוסה, הסודי – צניעות, הקשורה לאשה בעצם (ולבת מלך בפרט – "כל כבודה בת מלך פנימה" – וכל בנות ישראל הן בנות מלך). גם רחל היא צנועה, ודאי, אבל לאה מרוב צניעותה בלתי-מושגת לגמרי – גם יעקב לא השיג אותה. לאה היא "עלמא דאתכסיא" ורחל, לעומתה, היא "עלמא דאתגליא", העולם הגלוי (כביטויי הזהר הקדוש¹). מה מתגלה באותו עולם? האלקות מתגלה, בורא עולם מתגלה², ה"מלך על כל הארץ" מתגלה. היות שיעקב אבינו יודע שתכלית כוונת בריאת העולם היא דווקא "עלמא דאתגליא", שהאלקות תתגלה, הוא אוהב את רחל – גילוי אלקות. רחל היא גם גילוי יעקב עצמו, כפי שיוסבר מדברי ה"מאור עינים".

ערב טוב לכולם. אתמול היה י"א בחשון, היארצייט של רחל אמנו, וגם של כמה מגדולי צדיקי החסידות. הגדול ביניהם הוא רבי נחום מטשרנוביל זי"ע, בעל ה"מאור עינים", שכיידוע³ הרבה לעשות הרבה מופתים בענין מקשה לילד – קשור לרחל אמנו. יש ממנו בסוף פרשתנו, פרשת וירא, תורה יפה על שרה אמנו. אמנם, כל האמהות קשורות, והווארט שלו קשור במיוחד לרחל אמנו, הגם שאינו מזכירה בפירוש.

למה יעקב אבינו התאהב דווקא ברחל (חוץ מהפשט הכי פשוט, שהיתה "יפת תאר יפת מראה")³? כתוב⁴ שלאה היא "עלמא

נרשם ע"י איתיאל גלעדי. לא מוגה. מוצאי י"ב חשון תש"פ – בני ברק.

א ראה גם התועודות י"א חשון ע"ד (ובסיפור החסידי "ואביטה" נח ש"ר).

ב בראשית כט, יז.

ג כדלקמן מהזהר, וראה באורך תו"א ד"ה "וללכן שתי בנות" (כב, ד).

איו!

בתחלת הפרשה, כשהמלאכים באים

ד זחר ח"א קנב, א. ח"ב כט, ב.
ה ראה גם תניא אגה"ק כ.

גילוי שרש נשמת אברהם באשתו

מסביר בעל ההילולא של י"א חשון, בעל ה"מאור עינים"¹, ששרה אמנו היא בחינת "עלמא דאתגליא". רחל אמנו היא עיקר "עלמא דאתגליא", אבל בעצם כל אשה, בפרט ביחס לבעלה, היא "עלמא דאתגליא". יחסית, כל בעל הוא כמו לאה, "עלמא דאתכסיא", והאשה היא כמו רחל, "עלמא דאתגליא".

למלאכים אין השגה בשרש נשמת אברהם אבינו והם רוצים להבינו. ווארט מענין, יש למלאכים שליחות לעשות – הם מבצעים את השליחות בנאמנות, אבל אין להם

מי שזוכה לאשה צנועה – הצניעות מרבה את אהבתו לאשתו, מחבבת אותה עליו

ח וזה לשונו:

בגמרא דבבא מצינא תניא אר"י למה נקוד על אי"ו שבאליו למדה תורה דרך ארץ שישאל אדם באכסניא שלו ורש"י בחומש מביא יותר מפורש לאיש על אשתו ולאשה על איש שגם לשרה שאלו איז אברהם והנה לכאורה מפשטיה דקרא לא משמע כלל ששאלו לשרה גם כן.

אמנם האמת הוא שלא שאלו אלא לאברהם איה שרה ושורש כוונתם היה שעל ידי ראייתם על שרה ידעו התגלות מדת אברהם כנודע שאיש הוא בחינת עלמא דאתכסיא ואשה עלמא דאתגליא וכל מעשה האיש ומדריגתו כפי מה שהוא בין לטוב בין למוטב מתגלן בהאשה שהיא בחינת סוד עלמא דאתגליא שבה מתגלן ונשפעת מעשה האיש ומדריגתו באופן שיכול הרואה שיש לו ראייה שכלית להבין על ידי ראייתה מדריגת האיש ופרטי מעשיו. ונודע שהמלאכים אינם משיגים מדריגת הצדיקים הגדולים כמו שאמרו רז"ל גדולים צדיקים יותר ממלאכי השרת ומחיצתן לפנים ממלאכי השרת שהוא כנוי לגובה מדריגתן יותר ממלאכי השרת ואם כן המלאכים לא היו יכולין להשיג ולהבין איכות אברהם והתגלות מדריגתו כי אם על ידי שרצו לדאות את שרה ועל ידי זה ידעו איז מדריגת של אברהם שהוא בבחינה עלמא דאתכסיא. וזהו שאף לשרה שאלו איז אברהם פירוש שמה ששאלו לשרה כמו על שרה הוא לכוונה שידעו ויבינו איז אברהם במדריגתו והבין ברוך ה' לעולם אמן ואמן.

לבשר לשרה ששנה הבאה תלד בן, אברהם אבינו מקבל אותם וכתוב "ויאמרו אליו איה שרה אשתך ויאמר הנה באהל". רש"י אומר ש"הנה באהל" מודיע כמה שהיא צנועה (כל כבודה פנימה, כנ"ל), והם שאלו את השאלה כדי לחבב עליו את שרה אשתו. מי שזוכה לאשה צנועה – הצניעות מרבה את אהבתו לאשתו, מחבבת אותה עליו, ולכן כוונת המלאכים.

בכל אופן, יש כאן תופעה מיוחדת בתורה: ב"ויאמרו" אליו" יש שלש נקודות למעלה

בתוך ספר התורה – על ה-א, על ה-י ועל ה-ו. על ה-ל אין נקודה למעלה, רק על א-י-ו. היות שיש נקודות על רוב האותיות דורשים את האותיות המנוקדות – כפי שמביא רש"י בשם חז"ל – אותיות 'אִי'. רש"י כותב, בשם חז"ל, שיש מצוה על האורח להתענין ולשאל על בעל הבית וגם על בעלת הבית. שאלת "איה שרה אשתך" היא עם הכוונה הפנימית לחבב אותה על בעלה, אבל בפשט שואלים – 'איפה נמצאת שרה?', רוצים לומר לה שלום, להודות לה על הכנסת האורחים שלה. מסביר רש"י שכמו שיש מצוה לשאול את האיש על האשה מצוים לשאול גם את האשה על האיש – לכן, כמו ששאלו "איה שרה", המלאכים רצו לשאול גם על אברהם 'אִי'. פלא פלאים, הרי הם מדברים עם אברהם אבינו, רואים אותו. את שרה לא רואים, לכן שואלים, אבל מה פירוש 'אִי' על אברהם?!

1 בראשית יח, ט.

2 שלש הנקודות שעל אותיות איו עולות בגימטריא ל (כל נקודה היא י ונחשבת כ-10), האות הרביעית, עליה אין נקודה.

כן, האשה – המסמלת את כנסת ישראל, את השכינה הקדושה – היא ה"עלמא דאתגליא" של האיש. הרי ה' יתברך, שהוא "איש מלחמה"^{יא}, מכוסה מעינינו. אבל אנחנו כולנו האשה-הכלה של הקב"ה ותפקידנו שהאיש ישתקף בנו, סוד "עלמא דאתגליא".

מציאת השרש – מספר קדמי

היות שאנחנו אוהבים גם לעשות חשבונות, גימטריאות, לפני שנעבור הלאה נעשה פרפראות לתורה על פי ביאור ה"מאור עינים": בחכמת הגימטריא מציאת השרש של משהו מתבטאת בעשיית מספר קדמי – חישוב כל אות כסכום כל האותיות מ-א עד אליה. הכל מתחיל מ-א, כמוסבר בתורת הבעש"ט^{יב}, שכל אות היא 'קבוצה' של אותיות א.

אברהם במספר קדמי (ה'איו' אברהם, השאלה איפה שרש אברהם אבינו, המשכתו משרשו בחשבון הזה) עולה 959, מספר חשוב בפני עצמו. **שרה** במספר קדמי עולה 1905 (יה פעמים 127, חיי שרה!). נמצא שיחד, **אברהם שרה** במספר קדמי עולים 2864. אם המספר מתחלק בשמונה יהיה ערך ממוצע (שלם) לכל אות בשמות הזוג היהודי הראשון, היהודי והיהודיה הראשונים בעולם, אברהם-שרה שיש בשמותיהם שמונה אותיות. ואכן, 2864 עולה 8 פעמים 358, מספר שמן הסתם הרבה אנשים מכירים – **משיח**! הערך הממוצע בכל אות בשמות אברהם-שרה במספר קדמי הוא **משיח** – זהו

השגה באמת באותן נשמות, במיוחד בנשמות צדיקים, כאברהם אבינו, אליהן הם נשלחים. המלאכים לא מבינים למה באמת מגיע לנשמות כל הדברים הטובים שהם נשלחו לעשות – לבשר לשרה וכמובן לאברהם בן, לרפאות את אברהם (שהיה חולה וחלש ביום השלישי למילה) – והם רוצים להבין מי הוא אותו אברהם שאנו נשלחים אליו.

איפה יכולים המלאכים לראות את שרש אברהם? הוא אומר ווארט יפה – באשתו. האשה משקפת-מגלה – בסוד "עלמא דאתגליא" – את שרש הבעל, היא המראה שלו. אותו הם לא יכולים לראות ישירות, רק

דרך האשה. לכן רוצים לשאול את האשה 'איו אברהם'. הם לא באמת צריכים לשאול אותה איפה אברהם נמצא, הם רואים אותו, אבל ה'איו' הוא כמו "איה מקום כבודו"^{יג}, "איה שרה אשתך", רוצים לראות ולהשיג את שרש זוג הצדיקים הזה, ובפרט שרשו של אברהם אבינו. לכן, כמו ששואלים את אברהם "איה

שרה אשתך" – לא רק שרה למטה, בתוך הגוף, אלא שרש נשמתה (שוב, כמו "איה מקום כבודו") – הם גם רוצים להבין דרכה דווקא את שרש נשמת אברהם אבינו. לכן, לא שואלים אותה בפה 'איפה נמצא אברהם?', אלא רק מסתכלים עליה והסתכלות זו היא השאלה 'איו', 'איפה נמצא אברהם?'.

פירוש יפה מאד, השייך לסוד "שכינה ביניהם"^{יד}, שבלעדי קשה להבין מה רוצים לשאול את שרה איפה נמצא אברהם. אם

אנחנו כולנו האשה-הכלה של הקב"ה ותפקידנו שהאיש ישתקף בנו, סוד "עלמא דאתגליא"

יא שמות טו, ג.
יב כש"ט (קה"ח) אותיות פה, מו ו-שנה.

ט קדושת "כתר".
י סוטה יז, א.

המלה הראשונה, שם הפרשה, היא "וירא", והפסוק השני מתחיל "וישא עיניו וירא והנה שלשה אנשים נצבים עליו", ועוד פעם "וירא", "וירא וירץ לקראתם מפתח האהל וישתחו אפים ארצה". את שני ה"וירא" של הפסוק השני רש"י מציין, ואומר שהראשון לשון ראייה כפשוטה והשני לשון הבנה – אברהם הבין שלא רוצים להתקרב כי ראו שהוא מתיר וחובש את התחבושת שלו, הוא מצטער, ולכן לא רצו להטריח משום דרך ארץ. ברגע שהבין זאת הוא קם ורץ לקראתם. אך עוד לפני שניהם, רש"י לא כותב, שם הפרשה הוא "וירא" – אותן אותיות (וגם לשון ראייה) בניקוד אחר.

אליבא דרש"י, אם "וירא" השני לשון הבנה צריך לומר שה"וירא" הראשון הוא חכמה – ראייה כפשוטה היא חכמה (צריך להבין מה החכמה ב"וישא עיניו וירא והנה שלשה אנשים נצבים עליו"). בעוד שני ה"וירא" של הפסוק השני – ה"תרין ריעין דלא מתפרשין לעלמין"^{טז}, חכמה ובינה – הם ראית אברהם, ה"וירא אליו הוי"ו הוא גילוי שכינה מלמעלה (עם דגש על ה"אליו"), לכן יש לומר שהוא הכתר (שם-כותרת הפרשה כולה). מבנה פשוט ויפה, וירא-וירא-וירא הם כתר-חכמה-בינה.

לפעמים כתר-חכמה-בינה הם כנגד הכנה-הבדלה-המתקה:
הבטול במציאות ממש של הכתר הוא בחינת "חש" – כתר לשון "כתר לי זעיר ואחור"^{יז}, לשון שתיקה והמתנה.
ה"וירא" הוא ראייה – ראייה רוחנית, האוה"ח אומר שזו ראייה פנימית – ודאי חכמה, אבל יש בה הבדלה, כפי שתיכף נסביר.

שרשם, הם פה בשביל להביא את המשיח, כש"אברהם מגייר את האנשים ושרה מגיירת את הנשים"^{יח}, "הנפש אשר עשו בחרן"^{יט}. זהו תפקיד המשיח, להיות "אב המון גוים"^{טו} – כשאברהם מקבל את ה-ה הנוספת בשמו הוא בעצם נעשה משיח (יחד עם אשתו!). כל החשבון הוא דווקא של השמות החדשים שקבלו בפרשת ברית מילה, אברהם ולא אברם, שרה ולא שרי.

כבר רמז יפהפה, מיוחד במינו. נוסף לו גם את מלות השאלות – "איה שרה" ו"איו אברהם" במספר קדמי. איה-איו יותר קל לחשב... 71 ועוד 77 – 148, נצח, מספר חשוב בפני עצמו (ד פעמים יחידה). נוסף אותו ל-2864 (ח"פ משיח) ונקבל 3012. יש כאן ארבע מלים, וממוצע כל מלה הוא 753, אברהם-שרה בדיוק!

אם כן, יש פה שני רמזים יפהפיים, יוצאים מהכלל, בסוד של חז"ל "איה שרה" ו"איו אברהם", ובפרט לפי הפירוש היפה ש'איו אברהם' היינו ראיית אברהם משתקף בשרה, כי היא "עלמא דאתגליא". בסוף רואים את הזוג בשלמותו ורואים משיח. הלואי שכל זוג יהודי, כל איש ואשה, כל חתן וכלה, ישקפו את הזוג הראשון המקורי שלנו, אברהם ושרה, עליהם מסופר בפרשת השבוע.

עד כאן פתיחה לכבוד רחל אמנו, הממשיכה של שרה אמנו, ובעל ה"מאור עינים", בעלי ההילולא של אתמול, י"א מרחשון.

ב. "שלשה אנשים" – שלשה "וירא" בתחלת הפרשה

נשים לב לעוד תופעה, בתחלת הפרשה:

יג רש"י על בראשית יב, ה.

יד בראשית יב, ה.

טו שם יז, ה.

טז ראה זחר ח"ג רצ, ב; זחר ח"א קכג, א.

יז איוב לו, ב.

מהחולשה והכאב שלו, ורץ לקראת אורחיו – סימן שהוא בריא ושלם. ה"וירא" השני הוא המתקה באופן מובהק – כל רפואה היא המתקה. ההמתקה היחידה והמקורית בתורה היא "וימתקו המים"^{כב}, ובמקום אחר – אצל אלישע – כתוב "רפאתי למים"^{כג}, רפואה היא המתקה והיא שייכת לבינה-תשובה, כמ"ש "ולבבו יבין ושב ורפא לו"^{כד}.

"שלושה אנשים" –

מיכאל, גבריאל ורפאל

כעת מגיעים לנושא הכי חשוב: מי הם ה"שלושה אנשים", אורחי אברהם, אבינו? לפי חז"ל בפשטות, כפי שמביא גם רש"י, אלה שלושה מלאכים – מיכאל, גבריאל ורפאל. רפאל בא לרפאות את אברהם, מיכאל בא לבשר לשרה ששנה הבאה

תלד בן וגבריאל בא כדי להפוך את סדום. מה הוא עושה כאן? שיופיע בהמשך, למה הוא צריך להיות בהתחלה? חז"ל והמפרשים מסבירים שהיות שאברהם הולך להתנווכח עם ה' על גורל סדום, הכל בנוי על גבורה (שרש נשמת יצחק), צריך שהמלאך גבריאל, הגבורה, יהיה נוכח לדעת את התוצאות כו'. כמו שאמרנו לעיל (בשיעור "וירא אליו הוי"'), אם אברהם יחליט שבאמת רוצה להיות צדיק המבטל את גזרת ה' – הגזרה אכן תתבטל. יתכן שגבריאל בא לחזק את עמדת הקב"ה, שלא לתת לאברהם לנצח, או הפוך – שבא

ה"וירא" השני, לשון הבנה לפי רש"י – איך מסביר בעל אזה"ח? ווארט מאד יפה, שרק בשבילו כדאי המהלך: הוא מסביר^כ ש"וירא" השני היינו החלפת מבט של אברהם עם המלאך רפאל שבא לרפאות אותו, ותוך כדי ה"וירא" (השני) הוא מתרפא, מתוך מבט העינים. בפרשת תזריע-מצורע כתוב "וראה הכהן"^ט – איך הכהן מרפא את המצורע? בעיניו^כ. גם כאן, הוא אומר שרפאל לא צריך לנגוע באברהם אבינו, לעשות איזו פעולה גשמית כדי לרפאות אותו – הוא נשלח לרפאות את אברהם וצריך רק להסתכל עליו. גם לא צריך להיות קרוב אליו – מספיק לראותו מרחוק. הוא רואה את אברהם ואברהם רואה אותו, ה"וירא" השני – כנראה כדי שהוא יראה את

אברהם, אברהם צריך לראות אותו^{כז}. הסימן שהוא מתרפא לגמרי – "וירץ". הוא רץ, יוצא

יח וזה לשונו:

היה נראה לומר שראיה זו שנית היא הכרתם היותם מלאכים, אלא שאין צורך לזה וכבר רמז הכתוב שהכרים, אלא שמודיע הכתוב שבראיה שראה אותם נתרפא ממכאובו ועמד ורץ לקראתם, כי המלאך יראה מרחוק ואין הבדל לבחינת הרוחניות למנוע הרפואה, ותיכף ומיד עשה שליחותו רפאל וירפאהו, ולצד הרגשה זו וישתחו ארצה למשרתי עליון.

יט ויקרא יג (בריו פסוקים).

כ וראה רפואה שלמה פ"ז.

כא בהסתכלות העינים זה בזה הם מתיחדים (על דרך יחוד "פתחי ל... יונתי" – "עיניך יוניים" – של חתן וכלה) ומתכלים זה בזה: **אברהם רפאל** = 559, חצי 1118 (כאשר כל אחד מתכלל בשני), "**שמע ישראל הוי' אלהינו הוי' אחד**" ("אחד היה אברהם", "כי אחד קראתי", בקריאת שמע), ודוק. נמצא שראית "וירא וירץ גו" כוללת "**וירא אברהם את רפאל**" וכן "**וירא רפאל אתו**" = ד"פ "**וירא רפאל**" (528, לב במשולש, יש כאן ראית עינים תוך כוונת הלב)!

כב שמות טו, כה.

כג מ"ב ב, כא.

כד ישעיהו, י.

טוב אם ה' היה בא קודם ביום הראשון או השני, שיותר מסוכן. מחכים ליום השלישי, יום התפארת, כדי שיהיה מתואם עם המלאך שפועל את הרפואה – רפאל, שהוא התפארת. זו עוד סבה לחכות ליום השלישי.

שוב, יש לנו פה שלשה מלאכים בדמות אנשים. לפי רש"י אברהם חושב שהם באמת אנשים, עד לבשורה – אז כבר מבין שהם מלאכים. לפי אה"ח אברהם אינו כזה 'תמים', הוא מכיר מהתחלה שהם מלאכים – זו הראיה הפנימית, "וישא עיניו וירא והנה". הוא נושא את עיניו לראות את הפנימיות, לראות את השרש (כפי שהמלאכים רצו לראות את שרש אברהם, כנ"ל לגבי "איה שרה אשתך") – והוא כבר מכיר שהחבר'ה האלה, שלשת האנשים, אינם סתם אנשים אלא שלוחי הקב"ה. זהו ההסבר לכך שה"וירא" הראשון הוא הבדלה, חכמה, כי אף שהם בגוף – בדמות אנשים – הם נבדלים. מלאך הוא נבדל, בפרט כאשר הוא נראה לך איש אבל אתה מבין שבאמת אינו איש אלא מלאך.

"שלשה אנשים" – אברהם, יצחק ויעקב

זהו הקדוש¹ אומר משהו מפתיע, אבל בדיוק המשך לכל מה שאומרים הערב: הוא אומר ששלשת המלאכים האלה הם לא פחות ולא יותר מאשר שלשת האבות בכבודם ובעצמם. קודם אתה חושב שהם אנשים, אחר כך אתה מבין שאלה שלשה מלאכים – מיכאל, גבריאל ורפאל – המלאכים של שלש הספירות חג"ת. אבל אחר כך אתה מסתכל עוד יותר עמוק, 'איו' ('איו אברהם', הכולל בעצמו אברהם יצחק ויעקב), ואתה רואה שבעצם המלאכים האלה הם הם האבות – אין סוף יותר

לעודד את אברהם (על דרך משל הזונה בזהר²), המשל ליצר הרע שרוצה שהאדם יתגבר, אולי כאן גבריאל רוצה שאברהם ינצח, יבטל את מדת הדין – לא הצליח...).

בכל אופן, יש כאן שלשה מלאכים. אחר כך, כשהמלאכים הלכו לסדום, אל לוט, יש רק שנים. גבריאל נשאר להפוך את סדום. לגבי המלאך השני, שנשאר להציל את לוט, יש מחלוקת מי הוא³ – בגמרא⁴ כתוב מיכאל ובמדרש⁵ (שרש"י מביא) כתוב דווקא רפאל. חשוב, מי המלאך שמציל את לוט? שתי דעות בחז"ל. או שמיכאל, מלאך החסד (השייך במיוחד לאברהם אבינו, איש החסד, החפץ בודאי בהצלת לוט – הרי קודם הוא עצמו מסר את נפשו להלחם עם המלכים כדי להצילו) עושה עוד פעולה, וממילא את רפאל לא צריך יותר – הוא כבר עשה את שליחותו, הולך הביתה – או שלהיפך, מיכאל הולך הביתה ונשאר רפאל. מסבירים⁶ שהצלה היא כמו ריפוי – זהו ההסבר לדעה שרפאל נשאר. מתאים לספירות – מיכאל חסד, גבריאל גבורה ורפאל באמצע, תפארת-רחמים. לכן יותר מסתבר שלרפאל תהיינה שתי פעולות – הצלת לוט מצד הגבורה שבתפארת (אבל תפארת, רחמים, לרחם על לוט) וריפוי אברהם מצד החסד שבתפארת.

דרך אגב, לאור זאת אפשר לומר עוד משהו: האוה"ח שואל באריכות למה רבי חמא בר חנינא – חמא לשון ראייה, "וירא" – אומר שזהו היום השלישי למילה. לכאורה היה יותר

כה זהר ח"א קסג, א.

כו ראה שעשועים יום יום פרשת וירא.

כז ב"מ פו, ב.

כח בראשית רבה נ, ב.

כט תוספות ב"מ פו, ב ד"ה "ההוא":

ואפילו בא כמו כן לרפואת אברהם חשיבה כל שליחות אחת, דרפואה והצלה ענין אחד הוא.

שנמצא בתוכו, כאילו בעל כרחו, עד שמתגלה בסוף שזהו רצונו האמתי. זהו יצחק, גבריאל שבא להפוך את סדום. יש אחר כך עוד נולד, יעקב, רפאל, מדת הרחמים, שהוא מרפא אותנו. שוב, שלשת האנשים הם הם האבות^{7ד}, והכל נכלל ב"חכם הרואה את הנולד".

רמזי שמות האבות והמלאכים

נסיים התבוננות זו בגימטריא. חז"ל אומרים ששלשת האנשים הם שלשה מלאכים, מיכאל-גבריאל-רפאל, והזהר הקדוש אומר ששלשת האנשים הם האבות עצמם, אברהם-יצחק-יעקב. דבר ראשון נחבר אותם: **אברהם-יצחק-יעקב** עולים 638 ו-**מיכאל-גבריאל-רפאל** עולים 658. באופן מובהק, החשבון יחד מגלה השלמה גמורה – יוצאים יחד 36,1296 ברבוע, 6 בחזקת 4 (6 פעמים 6 בחזקת 6 פעמים 6 בחזקת 6) ^{7ה}. זו כבר גימטריא מופלאה מתוך חבור דברי חז"ל ודברי הזהר. ההשלמה בין שתי המערכות האלה היא השלמה מוחלטת. כעת נתבונן עוד יותר לעומק: כמה אותיות יש כאן? ידוע שהאבות וגם האמהות – שלשת האבות

פנימי מאשר מלאכים – אברהם, יצחק ויעקב. אם כן, בראיה זו אברהם אבינו רואה את עצמו. לפי זה, המלאך שמבשר את שרה הוא אברהם עצמו – הוא מבשר את שרה, הוא בפרט השואל "איה שרה אשתך". חשוב מאד שהוא רואה את עצמו מחוץ לעצמו. כמו שהסברנו, פשוט, האבות יותר גבוהים מהמלאכים, יותר פנימי, יותר עצמי – "חלק אלוה ממעל ממש". אמרנו ש"וישא עיניו וירא והנה שלשה אנשים נצבים עליו" כנגד החכמה, ואחר כך "וירא וירץ גו" בבינה, שם ההמתקה דווקא. הבדלה (סוד ההתלבשות, נשמה נבדלת בגוף) היא בחכמה ("כלם בחכמה עשית"^{7א} –

תיקון כלי לנשמה הנבדלת).

מה כתוב לגבי ראית החכמה? "איזהו חכם? הרואה את הנולד"^{7ב}. בתניא^{7ג} מוסבר ש"אל יוציא אדם את עצמו מהכלל" – קודם כל הוא רואה את עצמו נולד ברגע זה, יש מאין ואפס המוחלט. אחר כך הוא רואה איך שעתיד להוולד. זה בדיוק הזהר כאן – המלאך הראשון הוא עצמו, הוא רואה את הנולד, איך הוא נולד עכשיו, ברגע ההוא. אחר כך יש עוד

שני מלאכים – הוא רואה את שני הדורות הבאים אחריו, "רואה את הנולד" שעתיד להוולד ממנו. גבריאל הוא המלאך הבעיתי אצלו, כמו שאמרנו מההתחלה (לעיל, בפרק הראשון בשיעור "וירא אליו הוי"') – שכל נסיונות אברהם הם להתמודד עם הדין

**בראיה זו אברהם
אבינו רואה את
עצמו... המלאך
שמבשר את שרה
הוא אברהם עצמו
— הוא מבשר את
שרה, הוא בפרט
השואל "איה שרה
אשתך"**

לד והסימן: **אנשים-מלאכים-אבות** = 951 = **ג** פעמים **אברהם אבינו**, הכל אברהם אבינו.

לה יש כאן ששה שמות, נמצא שהערך הממוצע של כל שם הוא 216, 6 בחזקת 3, סוד **ריו** (**גבורה-יראה**, מדת יצחק, כאשר כל **ריו** הוא ג"פ **חסד**, מדת אברהם, סוד **עב** שמותיו יתברך). ראשי וסופי התבות = 496, משולש **אל** = **מלכות אברהם אברהם**. אמצעי התבות = 800, הרבוע הכפול של 20. בדילוג שמות: **אברהם יעקב גבריאל** (היינו שלשת האבות כאשר גבריאל, מלאך הגבורה, בא במקום יצחק) = 676 = 26, שם **הוי** ב"ה, ברבוע. **יצחק מיכאל רפאל** = 620 = **כתר** (= חלק המילוי של יצחק: **יוד צדיק חית קוף**) = 2.5 פעמים **אברהם**.

לא תהלים קד, כד.

לב תמיד לב, א.

לג תניא פמ"ג.

הוא 666 – כבר פלאי פלאים.

עוד פלא במשולש הזה: במשולש של 7 יש אות אחת באמצע – ה-ב של יעקב. מסביב לה יש מקיף קרוב בן 9 אותיות ואחר כך מקיף רחוק בן 18 אותיות (בסוד הצלם – בו יש פנימי, נר"נ, מקיף קרוב, חיה, ומקיף רחוק, יחידה):

א
ב ר
ה ס י
צ ח ק י
ע ק ב מ י
כ א ל ג ב ר
י א ל ר פ א ל

ב עולה 2, 9 האותיות סביב ה-ב עולות 324 (חי ברבוע, רבע של הכל, 36 ברבוע) ו-18 האותיות עולות 970. נעשה מהם סדרה: מה ההפרשים? 322 ו-646. לפי כללי החשבון, לא משנה איזה מספר יהיה לפני ואיזה מספר יהיה אחרי, אם סכום שני ההפרשים עולה ג"פ המספר האמצעי (הינו שהוא רבע ההפרשים) גם הבסיס (ההפרש בין ההפרשים) יהיה זהה למספר האמצעי – במקרה שלנו האמצע הוא 324, חי ברבוע, רבע מסך ההפרשים (נשים לב שממוצע שני ההפרשים, 322 ו-646, הוא 484, 22 ברבוע), וזו הסדרה שמתקבלת:

970	324	2
646	322	
324		

ראינו כאן שתי תופעות עיקריות. עד כאן לפזר את הדעות...

וארבע האמהות – כוללים 13, אחד-אהבה, אותיות בכל מערכת, אברהם-יצחק-יעקב וגם שרה-רבקה-רחל-לאה. במיכאל-רפאל-גבריאל יש 15 אותיות. יחד עם האבות יש 28 אותיות, גם שלמות – 7 במשולש. מה צריך להקדים במשולש, את האבות או המלאכים? כמו שאמרנו, האבות גבוהים מהמלאכים. כך נעשה משולש של שבע:

א
ב ר
ה ס י
צ ח ק י
ע ק ב מ י
כ א ל ג ב ר
י א ל ר פ א ל

כעת נראה איך כלל גדול במתמטיקה משתקף במשולש. מה הכלל הראשון שלומדים בחשבון לגבי רבועים ומשולשים? הכלל הראשון הוא שרבע ה הוא חבור של משולש ה ועוד משולש של ה מינוס אחד. לעניננו, 36 ברבוע (1296) היינו 35 במשולש (630) ועוד 36 במשולש (666). נעשה כאן חשבון של דילוג שורות:

א
ב ר
ה ס י
צ ח ק י
ע ק ב מ י
כ א ל ג ב ר
י א ל ר פ א ל

עולה סה"כ 630, וממילא הדילוג השני

438 | כ"ה תשרי תש"פ | לנכד יעקב ישראל ויסגלס

Musical score for a song in 4/4 time, key of B-flat major. The score consists of seven staves of music. The first staff starts with a tempo marking of 78 and a dynamic marking of >. The second staff has a first ending bracket labeled '1' and a second ending bracket labeled '2'. The third staff has a dynamic marking of >. The fourth staff has a dynamic marking of >. The fifth staff has a dynamic marking of >. The sixth staff has a dynamic marking of >. The seventh staff has a first ending bracket labeled '1' and a second ending bracket labeled '2'.

זריזים מקדימים

מעין גנים – 'נקודה חסידית' בפרשת וירא

המלך יוצא מרות המואביה, "מצאתי דוד עבדי, היכן מצאתי? בסדום", ומלך המשיח מנעמה העמונית (כמו שלמדנו בשבוע שעבר). על פניו, מדובר במעשה זימה נורא. כמו שמפרש רש"י שאברהם אבינו התבייש בשמועה על לוט שבא על בנותיו והתרחק ממנו. אבל בפנימיות לא פשוט בכלל שמעשה לוט ובנותיו היה מעשה זימה שלילי. אדרבה, חז"ל אומרים¹ שהבנות כוונו לשם שמים – הן חשבו שהעולם שומם והדרך היחידה לקיים זרע היא באופן הזה, החל מהבת הבכירה² שיזמה את כל המהלך³.

כפי שראינו, חז"ל קוראים למעשה בנות לוט "דבר מצוה" (בהמשך לסוגיה של "עבירה לשמה" ו"תורה ומצוות שלא לשמן")! ועוד יותר, מכאן לומדים הוראה למעשה וכלל גדול לכל התורה, בכל מקום ובכל זמן, שצריך תמיד להזדרז לדבר מצוה. זהו היתרון של הבכירה, שפתחה ביוזמה, "לכה נשקה את אבינו יין [תשמיש] ונשכבה עמו", ושכבה עם אביה בלילה הראשון. לכן הבכירה זכתה להקדים את הצעירה ארבעה דורות למלכות: רות המואביה (שיצאה מהבכירה) נשאה לבעז

"וישכם אברהם בבקר ויחבש את חמרו". מכאן, בדרך לעקדת יצחק, לומדים את ההלכה "זריזין מקדימים למצוות [להקדים מיד בבקר, באור היום]"⁴. כמה מתאים ללמוד הלכה זו מאברהם אבינו, "זריזותיה דאברהם" הבאה מתוך אהבתו הגדולה (אברהם אותיות בא מהר)⁵.

אמנם יש עוד מאמר חז"ל מופלא הלומד את מדת הזריזות ממקום אחר בפרשה, הנראה הפוך לגמרי: "לעולם יקדים אדם לדבר מצוה, שבשכר לילה אחת שקדמה בכירה לצעירה, זכתה וקדמתה ארבע דורות למלכות!"⁶

זימה כיוזמה וניאוף כ"דבר מצוה"

סיפור לוט ובנותיו הוא אחד הסיפורים המסתוריים בתורה. דרך הסיפור הקשה הזה, של האב השוכב עם שתי בנותיו, נולדו שתי אומות, מואב ועמון, ודוקא באומות הללו יש ניצוץ של מלך המשיח – "שתי פרידות-בריכות טובות"⁷ רות המואביה ונעמה העמונית. דוד

נערך ע"י הרב יוסי פלאי. נערך מהקלטת שידור תשע"א.

א פסחים ד, א. ובתוספות שם ד"ה שנאמר.

ב חולין טז, א. זריזות = אדם פעמים דוד (אדם ר"ת אדם דוד משיח כנודע). אדם ר"ת אהבה דבר מצוה, להקדים לדבר מצוה מתוך אהבה, וזהו אדם השלם, "אדמה לעליון". אהבה דבר מצוה = שכם = 8 פעמים אדם (דהיינו פעם אחת בראשית התבות ועוד ז פעמים, בסוד אז). ס"ת אהבה דבר מצוה הם הרה, "הנך הרה ויולדת בן", ואמצעי התבות (הבצו) עולים חצי הרה. אם נעשה סדרה מראשי התבות, אמצעי התבות וסופי התבות, 210, 105, 45, 210 (דהיינו משולש 9, משולש 14 ומשולש 20), בסיס הסדרה יהיה 45 והמספר הבא בסדרה הוא 360 (דהיינו סך המספרים הקודמים).

ג נזיר כג, ב.

ד בבא קמא לח, ב. יבמות סג, א.

ה בראשית רבה מא, ד.

ו פרשת כ, א.

ז ראה בראשית רבה נא, ח ואילך.

ח ממנה יוצאת הברכה הראשונה, בכירה-ברכה, רות המואביה. וצריך לומר שגם הברכה השניה, נעמה העמונית, נולדה בזכות הבכירה, שהדריכה כו' את הצעירה.

ט יש כאן זימה ולא זימה מצד בנות לוט, מה שאין כן מצד לוט עצמו – לשון קללה, לט – היתה זימה, כמו שמביא רש"י: "א"ר לוי כל מי שהוא להוט אחר בולמוס של עריות לסוף מאכילים אותו מבשרו", לוט לשון להוט.

י שעולה יה פעמים יין.

לומר שאברהם עצמו למד זאת מבנות לוט! זו תופעה יפהפיה הנמצאת בעוד הרבה דברים בתורה המופיעים קודם במה שנראה היפך הקדושה ואחר כך חוזרים להופיע בקדושה, "ברישא חשוכא והדר נהורא"^י. ועוד, זריזותו של אברהם נובעת ממדת האהבה ושרש האהבה הוא דוקא באהבת האב לבתו, "משל למלך שהיתה לו בת יחידה והיה מחבבה ביותר מדא"^י (בסוד "אבא יסד ברתא")^י, לכן יחסי לוט ובנותיו עוררו את אהבת אברהם, הנעלית באין ערוך, כמו שנאמר על אברהם "שמעי בת ורא"^י.

והנה הלימוד ש"זריזים מקדימין למצוות" נאמר בהלכה בהקשר לברית מילה, שמצוה להקדים בבקר. בפנימיות, נלמד מכאן שעצם הענין של "להקדים לדבר מצוה" או "זריזים מקדימין למצוות" קשור למצות מילה. הערלה היא כמו "שאר שבעיסה" המעכבת את המצוה, וצריך להזדרז ולא לתת מקום לערלה-חמץ, "אין מחמיצין את המצוות"^י.

להזדרז לדבר מצוה

באמת, גם על המעשה של אברהם אבינו ניתן לחשוב בחיצוניות שאינו דבר מצוה – כמו שאנשים תוהים, איך יתכן שאבא ילך לשחוט את בנו – דוקא מזה בא הלימוד של "זריזים מקדימין למצוות".

יותר בעומק: סיפור העקדה הוא השיא

המצות בכלל ובפרט מעשה הצדקה העולה על כולנה^י.

יג שבת עז, ב.

יד שמות רבה נב, ה.

טו כרמז במלה **אהבה**, המקבילה לשם **הוי'** כנודע – שבתוכה נמצאת תהבה **אב**, וכן אהבה אותיות **אהבה**, האב אוהב את ה תתאה דהיינו הבת.

טז תהלים מה, יא. בראשית רבה טל, א.

יז רש"י שמות יב, יז: "ושמרתם את המצוות... אל תהי קורא את המצוות אלא את המצוות, כדרך שאין מחמיצין את המצה כך אין מחמיצין את המצוה אלא אם באה לידיך עשה אותה מיד".

וקדמה בכך בארבעה דורות לנעמה העמונית (שיצאה מהצעירה) – רות ילדה את עובד, עובד הוליד את ישי, ישי הוליד את דוד ודוד הוליד שלמה, ונעמה העמונית נשאה לשלמה (יחס של 1 ל-4 המופיע הרבה בתורה).

"ברישא חשוכא והדר נהורא"

בכתבי האריז"ל מבואר שעצם הכוונה הטובה של בנות לוט הוא שרש נשמת הפרידה-הבריכה הטובה שתולד מהביאה האסורה הזו של אב ובת. כלומר, המחשבה הטובה של הבכירה היא רות המואביה (ממנה לומדים הלכות גיור^י ועוד דברים, וממנה לומדים להקדים לדבר מצוה) והמחשבה הטובה של הצעירה היא נעמה העמונית! כל סוד המשכת נשמת משיח בסדר הדורות הוא שהניצוץ מתלבש בתוך דבר שעל פניו נראה כמו עבירה נוראה (כנ"ל שגם אברהם התבייש בסיפור הזה והתרחק מלוט), ואף על פי כן יש שם ניצוץ קדוש, שאלבא דאמת המעשה הוא דבר מצוה ויש שם את נשמת רות המואביה ונעמה העמונית.

כעת נחזור לאברהם אבינו. בשיא הפרשה, ואחד השיאים של כל התורה, עקידת יצחק, נאמר "וישכם אברהם בבקר" ומכאן נלמד הכלל הידוע "זריזים מקדימים למצוות" (כלל ידוע יותר מ"לעולם יקדים אדם לדבר מצוה") – כמבואר שעיקר השבח של אברהם בנסיון עקדה הוא הזריזות המופלאה^י. בפנימיות יש

יא יבמות מז, ב.

יב תניא אגרת הקודש פכ"א "כי הנה מלבד הידוע לכל גודל מעלת הזריזות בכל המצוות הנאמר ונשנה בדברי רז"ל לעולם יקדים אדם לדבר מצוה כו' וזריזות^י דאברהם אבינו ע"ה היא העומדת לעד לנו ולבנינו עד עולם כי העקדה עצמה אינה נחשבת כ"כ לנסיין גדול לערך מעלת א"א ע"ה בשגם כי ה' דיבר בו קח נא את בנך כו' והרי כמה וכמה קדושים שמסרו נפשם על קדושת ה' גם כי לא דיבר ה' בם רק שא"א ע"ה עשה זאת בזריזות נפלאה להראות שמחתו וחפצו למלאות רצון קונו ולעשות נחת רוח ליצורו וממנו למדו רז"ל לקיים כל

לגלות את שרש המלכות בישראל: עשרת הנסיונות שהתנסה אברהם אבינו הם כנגד עשר הספירות ונסיון העקדה, העשירי, הוא כנגד המלכות. כשעמד אברהם בנסיון העקדה נאמר לו "עתה ידעתי כי ירא אלהים אתה" – זו 'יראת המלכות', כמלך הגוזר חיים או מות ואנו מקיימים דבריו בהכנעה.

מכאן מוסר ההשכל עבורנו: ישנם הרבה מצבים-סיטואציות בחיים שבהם יש סבך של מניעים ומחשבות. יתכן שבחיצוניות הדבר לא נראה 'מאה אחוז', אבל בפנימיות יש איזו כוונה לשם שמים. אותה הכוונה שהיא לשם שמים עתידה להוולד כנשמה, עתידה להתגלות כמלכות בישראל, וצריך להזדרז, צריך להקדים לילה אחד ל"דבר מצוה" כדי להוציא את הנשמה היקרה של רות המואביה.

של נסיונות אברהם אבינו, ואף על פי כן יש בו ממד של "להוציא יקר מזולל"¹. הרי ה' לא התכוון שאברהם באמת ישחט את יצחק אך אברהם חשב שכן. נמצא שאברהם חשב לא כרצון ה'! אמנם רצון ה' עצמו היה שאברהם יחשוב כך, שיטעה במחשבה. אם כך, הליכת אברהם להר המוריה בכוונה לשחוט את יצחק היא רצון ה' ולא רצון ה', נשיאת הפכים. יש בזה איזו קליפה, ודוקא כשיש קליפה צריך להזדרז שלא לפספס. כשהקליפה מסתירה וצריך לחלץ ניצוץ, "להוציא יקר מזולל", אז במיוחד צריך להזדרז.

בזכות זריזות הבכירה היא הקדימה למלכות, ומכאן שסוד הזריזות שייך לתקון המלכות, הכל נועד להוליד את המשיח. גם עקדת יצחק נועדה להוציא את המלכות,

יח לפי ירמיה טו, יט.

המהפכה השניה (8) ללמד תורה בשכר

בשנים האחרונות, הרב מלמד על ארבע 'מהפכות' גדולות בהלכות תלמוד תורה: כתיבת התורה שבעל פה, נטילת שכר על לימוד תורה, לימוד תורה לנשים ולימוד תורה לאומות העולם, כאשר היום אנו נמצאים בעיצומה של המהפכה השלישית ובראשיתה של המהפכה הרביעית

ה"ז) לגבי המודר הנאה מחבירו "ומלמדו תורה שבעל פה שהרי אסור ליטול עליה שכר [ולכן לא נחשב שמהנה אותו] אבל לא תורה שבכתב שנטילין עליה שכר".

אמנם בהלכות תלמוד תורה פרק ג לא הזכיר כלל איסור זה, אע"פ שהוא נלמד מפסוק מפורש (אלא הזכיר רק כמה מאמרי חז"ל). וההסבר בפשטות, שבפרק ג הרמב"ם מתייחס טעם השייך לכל הסוגים של לימוד תורה, ואילו ההלכה "מה אני בחנם אף אתם בחנם" שוללת נטילת שכר למי שמלמד אחרים ואינה נוגעת למי שלומד תורה לעצמו ונוטל מאחרים, שזה כלל לא נחשב שכר (במיוחד כשנוטל מהצדקה, כמו שהרמב"ם מגדיר שם). ועוד אפשר לומר שהאיסור ליטול שכר הוא רק כשנוטל ממי שהוא מלמד, ולא מי שנוטל מהציבור בכללו. סברא זו כתובה במהרי"ט¹, וכן נראה מדברי התשב"ץ². אך קצת קשה לומר כך בדעת הרמב"ם, שהרי מדבריו משמע שהנוטל מן הציבור חמור יותר, ולא מסתבר שבמלמד לאחרים נאמר להיפך שהנוטל מהציבור קל יותר מנוטל מאדם מסוים.

מקור האיסור במשנה ובגמרא

המשנה בנדרים³ אומרת לגבי מודר הנאה מחבירו "ומלמדו [המדיר מותר ללמד את

בפעם הקודמת סכמנו את שיטת הרמב"ם על האיסור ליטול שכר על מנת ללמוד תורה. כעת נעסוק בדין נטילת שכר כדי ללמד אחרים.

מה אני בחנם אף אתם בחנם

כתב הרמב"ם בהלכות תלמוד תורה פרק א (ה"ז) "מקום שנהגו ללמד תורה שבכתב בשכר מותר ללמד בשכר. אבל תורה שבעל פה אסור ללמדה בשכר שנאמר 'ראה למדתי אתכם חוקים ומשפטים כאשר צוני ה' וגו' [כל הפסוק 'ראה למדתי אתכם חוקים ומשפטים כאשר צוני ה' אלהי לעשות כן בקרב הארץ אשר אתם באים שמה לרשתה']⁴, מה אני בחנם למדתי אף אתם למדתם בחנם ממני, וכן כשתלמדו לדורות למדו בחנם כמו שלמדתם ממני⁵. לא מצא מי שילמדו בחנם ילמוד בשכר שנאמר 'אמות קנה'. יכול ילמד לאחרים בשכר, תלמוד לומר 'ואל תמכור'. הא למדת שאסור לו ללמד בשכר אע"פ שלמדו רבו בשכר⁶."

וכן פסק הרמב"ם בהלכות נדרים (פ"ו

נערך ע"י הרב יוסי פלאי.

א דברים ט, ד.

ב המקור הוא בנדרים לז, א, בכורות כט, א. וראה סמ"ע סי' לד סקמ"ו (ובביאור הרב קפאח, לפי נוסח כתבי-היד). אך הר"ן בנדרים מפרש ש"כאשר צוני" היינו שה' צוה אותי ללמד אתכם בחנם, ולפי זה הפירוש: "מה אני בחנם", הצטייתי ללמד אתכם בחנם, "אף אתם בחנם", תלמדו לאחרים. וראה תוס' ומהרש"א בנדרים.

ג מקור הדברים בגמרא בכורות שם "ומנין שאם לא מצא בחנם שילמד בשכר וכו'". וכתב הב"ח (חו"מ סי' ט) שמדובר גם כשהמלמד נוטל שכר באיסור, והוכיח מכאן שדיין שקיבל שכר א"צ להחזיר. וראה פתחי תשובה שם (סק"ט).

ד בחידושינו לכתובות קה, א. הובא והתבאר בספר פרי האדמה על הרמב"ם הל' סנהדרין פכ"ג ה"ה.

ה סימן קמה עיי"ש.

ו פ"ד מ"ג. ובגמרא לה, ב; לז, א.

תורה, אלא גם לדון ולהורות, להעיד, להזות ולקדש. והפוסקים נקטו בפשטות שזהו כלל בנוגע לכל עשיית מצוה, כלשון אדמו"ר הזקן "וגם כל המצוות חייב אדם לעשות בחנם" (מדבריו בהלכות שחיטה שיובאו להלן)^ט. ומשמע שגם זה איסור תורה שנלמד מאותו פסוק "ראה למדתי אתכם [תלמוד תורה] חקים ומשפטים [מצוות התורה] כאשר צוני ה' אלהי לעשות כן" – "מה אני בחנם אף אתם [תלמדו ותעשו] בחנם".

אמנם כתבו הפוסקים שכל זה במצוות שחובה על אדם לעשותן, אבל מה שאינו מחויב לעשות מותר ליטול שכר עבור זה^י (אלא שאם עיקר כוונתו לשכר יתכן שאינו

ט וכן לשון אדה"ב בהלכות עדות סעיף ח "אסור ליטול שכר על קיום המצוות". וכ"כ התומים בס'י לד סקל"ט "כי כלל כל המצוות צריכין להיות בחנם", וכיו"ב בנתיבות המשפט שם סקל"א. ומקור לכך בדברי הרמב"ן בספר תורת האדם (שער המיחוש, ענין הסכנה): "ולענין שכר רפואה נראה לי דמותר ליטול מהן שכר בטלה וטרחא, אבל שכר הלמוד אסור, דאבדת גופו הוא ורחמנא אמר 'השבותו לו'. ואמרינן לענין מצוות 'מה אני בחנם אף אתה בחנם', וכן פסקו הטור והשו"ע יו"ד ש"ל, ב.

י כן מוכח מלשון התוס' בקידושין שם, שהכל הוא באיסור דאורייתא.

יא כן כתב המחנה אפרים הלכות שכירות פועלים סי' ח "דבעלמא כשעושה מצוה שאינו מחויב בה מצי למישקל אגרא אף על המצוה". וכן דעת אדה"ב בהלכות שחיטה, כמו שמוכח מכל דבריו שם. וכ"כ נתיבות המשפט סי' עב סקל"ט. שו"ת בית שלמה דרימ"ד סי' כא. וכן נראה מהתשב"ץ ח"ג סי' י"ג לגבי קבורה עיי"ש. ובזה מוסבר מדוע בנוטל שכר להתפלל בשבת ויו"ט או לתקוע בשופר דנו הפוסקים, בטור וש"ע ונו"כ רק משום שכר שבת (או"ח שו"ה; תקפה, ה), ולא הדיקרו כלל איסור מצד "מה אני בחנם". וראה שדי חמד מערכת ראש השנה סי' ב אות יז.

אמנם לפי"ז צריך להבין מדוע אסור ליטול שכר להזות ולקדש, והרי לא מצאנו חובה על האדם לקדש מי חטאת עבור חבירו או להזות עליו (אלא שיש בזה גמילות חסד כמובן), ואף הטמא עצמו מותר להשאיר בטומאתו ואין בזה חובה (ואמנם חייב אדם לטהר עצמו ברגל וכדו', אבל הדין שהנוטל שכר להזות ולקדש פסל נאמר בסתם), א"כ מדוע אסור ליטול שכר על זה? וראה בבית שלמה שם שהתקשה בזה ומסקנת דבריו שכיון שאין טירחא בהזאה וקידוש זה נקרא "שכר לימוד מצוה" (ע"פ דברי רש"י שיובאו בהערה הבאה), ועדיין צריך עיון. וראה בסמוך בדעת הרמב"ם, ובהערה הבאה בדברי הרש"ר הירש.

המודר] מדרש הלכות ואגדות אבל לא ילמדנו מקרא". ומבארת הגמרא שזה מפני שאסור ליטול שכר ללמד מדרש, כמו שנלמד מ"מה אני בחנם אף אתם בחנם", ולכן כשמלמדו אין זה נחשב שמהנה אותו. אבל ללמד מקרא מותר ליטול שכר, ולכן כשמלמדו בחנם הוא מהנה אותו. יש לציין שבמשנה ההבדל הוא בין "מקרא" ל"מדרש, הלכות ואגדות", אך בלשון הרמב"ם החילוק הוא בין תורה שבכתב לתורה שבעל פה (ולהלן נשתמש בהגדרה של הרמב"ם).

ובמשנה בכורות נאמר "הנוטל שכרו להיות רואה בכורות אין שוחטין על פיו". ובמשנה הבאה "הנוטל שכרו לדון דיניו בטיילים. להעיד עדותיו בטיילין. להזות ולקדש, מימיו מי מערה אפרו אפר מקלה", ובגמרא שם "מנהגי מילי [רש"י: דאין נוטלין שכר על הוראה ותלמוד תורה שילמד]? אמר רב יהודה אמר רב, דאמר קרא 'ראה למדתי אתכם' וגו' מה אני בחנם אף אתם בחנם". אלא שמבואר בסוגיא שם שמותר ליטול שכר עבור טרחה שאינה מעצם המצוה, כמו "שכר הבאה ומילוי [הבאת אפר הפרה ומילוי המים]", וכן מותר ליטול "שכר בטלה". אם כן, יש איסור ליטול שכר ללמד תורה, ובפשטות זהו איסור דאורייתא!^ז

איסור ליטול שכר על קיום מצוות

והנה האיסור ליטול שכר אינו רק ללמד

ז פ"ד מ"ה. בגמרא כח, ב; כט, א.

ח כמו שכתבו תוס' בקידושין נח, ב, לגבי הנוטל שכר על הזאה וקידוש, "שעבר על דברי תורה דכתיב ראה למדתי אתכם חוקים ומשפטים מה אני בחנם אף אתם בחנם וזה שעשה בשכר עבר על דברי תורה", עיי"ש. ולגבי ללמד בשכר, כך משמע גם מלשון הרמב"ם (בהלכות ובפיה"מ) שזה איסור מהתורה. וכן לשון אדה"ב, בתוך דבריו בהל' שחיטה שיובאו לקמן, "איסור דאורייתא משום מה אני בחנם". ולהעיר מדברי התשב"ץ (ח"א סי' קמז) שנראה מדבריו שכל הלימוד הוא אסמכתא.

חילוק בין 'עמוד התורה' ל'עמוד העבודה' (עבודת המקדש ועבודת התפלה): עבודה ניתנת לכתחילה להעשות בשכר ואילו התורה צריכה להיות 'נְקִיָּה' ללא שכר גשמי כלל. בכך יובן החילוק בין מצוה שמחויב לעשות למצוה שאינו מחויב: מה שאינו מחויב לעשות לחבירו דומה לעמוד העבודה, ואילו מה שמחויב לעשות לחבירו שייך לעמוד גמילות חסדים שעליו אין ליטול שכר, שהרי אם נוטל שכר אין זה גמילות חסד (והרמז המובהק: **תורה בגימטריא גמילות חסדים**, לשניהם אותו דין, מה שאין כן עמוד העבודה).

האם לדעת הרמב"ם יש איסור לעשות מצוה בשכר

אמנם בדעת הרמב"ם נראה שההלכה "מה אני בחנם" נאמרה רק בנוגע ללימוד תורה. שכן נראה מדבריו שיש הלכה מיוחדת במעשה פרה אדומה שהזאה וקידוש בשכר פוסלים בה¹, ומשמע שבשאר מצוות אין איסור לעשותן בשכר. וצריך לומר לפי זה שהאיסור ליטול שכר הוא רק במה שדומה ללימוד תורה, דהיינו לדון ולהעיד (שמברר את הדבר). וכן נראה קצת מפירוש רש"י².

יד מדבריו בהל' פרה אדומה פ"ז ה"ב משמע שזה דין מיוחד ששכר פוסל בקידוש והזאה (בדומה לפסול מלאכה שם ה"א), ומשמע שאין זו הלכה בכל המצוות שאסור ליטול שכר. אלא שדבר זה צריך עיון כי לא מצאנו לימוד מיוחד לפסול כזה בפרה אדומה, וכבר עמד בזה באבן האזל הל' גזלה ואבדה פ"ב ה"ג, והניח בצע"ג.

טו בסוגיה בבכורות פירש רש"י: "מנא הני מילי, דאין נוטלין שכר על הוראה ותלמוד תורה שילמד [נוסח שטמ"ק: שמלמד]", משמע שהאיסור הוא רק להורות ללמד. ובקידושין כתב רש"י (על החילוק בין שכר הבאה ומילוי לשכר הזאה וקידוש) "ומתניתין דבכורות בשכר הזאה וקידוש דליק טירחא ושכר לימוד מצוה הוא נוטל והתורה אמרה ראה למדתי אתכם וגו' כאשר צוני וגו' מה אני בחנם אף אתם בחנם". ולכאורה נראה מזה שהאיסור דוקא במה שנוגע ללימוד, ולפי זה יש לפרש שבחזקה וקידוש מסתמך רוצה ליטול שכר על הודעת ההלכה שנצרך לזה, ולכן הדבר אסור, ובכך מובן בפשטות מדוע שכר הבאה ומילוי מותר ליטול, וכן בשאר מצוות שאין

נקרא עוסק במצוה, כמו שהוזכר לעיל).
[ניתכן שאין עוד מעשה מצוה שחובה על האדם לעשות לחבירו, מלבד מה שמפורש במשנה ובגמרא – להתיר בכורות, לדון, להעיד, לקדש ולהזות. ובזה יובן מדוע הוזכרו דוקא מצוות אלו³.]

תורה עבודה וגמילות חסדים

והנה לגבי תפלה אין כל איסור ליטול שכר. אדרבה, נפסק בשו"ע "שליח ציבור בשכר עדיף טפי מבנדבה"⁴, כיון שאז הש"ץ נזהר יותר, והרמ"א (בדרכי משה) כתב בשם האור זרוע "שראוי לשכור חזן ולהשתדל לו סיפוק חלף עבודתו כדי שלא יבא לידי התרשלות כמו שהכנהים והלויים במקדש היו לוקחים תרומות ומעשרות חלף עבודתן". אם כן, נראה שיש

יב ומצאנו לרש"ר הירש שביאר בזה (בפירושו עה"ת במדבר יט, יז): "אלום עדיין יש צורך להבין מה בין הנוטל שכר להזות ולקדש, שמעשיו בטליו, לבין הנוטל שכר לטבול כלי, לשחוט, לכתוב סת"ם, להטיל ציצית בבגד או לקבוע מזוזה בבית וכדו', שמעשיו כשרים. אולי יש לומר שקידוש והזיה – יותר ממצוות אחרות – כלולים במושג של 'תורה', שעליה בעיקר נאמר הכלל 'מה אני בחינם' וכו'. ושמה נרמז דבר זה בלשון הפתיחה 'זאת התורה'. ושוב הוסיף הרש"ר בהערות שם: "אפשר לענ"ד יש לחלק בין קידוש והזיה לשאר המצוות. כל שאר המצוות יש ביד המחויב לעשות המצוה ואינו מוטל על אחרים לעשות המצוה בעדו לכתוב לו ס"ת לשחוט לו בהמה וכיוצא אכן קידוש והזיה אי אפשר לטמא לעשות, 'וזהו הטהור על הטמא' קאמר רחמנא, ומצוה היא על חבירו לעשות ודומה ללימוד תורה עדות ודין שאי אפשר בלי אחר ודו"ק [נכון] ב"כ כתב הבית שלמה תחילה, אך דחה זאת. ובהערה נוספת ממשיך הרש"ר⁵: [נראה שזה ההבדל בין קידוש והזיה, עדות ודין ותלמוד תורה לבין מצוות אחרות. בקידוש והזיה המעשה נעשה במהותו לצורך הזולת: 'ולקחו לטמא' וגו', 'וזהו הטהור על הטמא'. כמו כן עדות ודין הם מעשים היכולים להעשות רק על ידי אחרים. וגם תלמוד תורה שבעל פה תלוי, במקורו ובמהותו, בקבלת מסורת שבעל פה; ולפיכך אדם תלוי בחבירו כדי לקבל את התורה. בכל המקרים האלה התורה מחייבת אותנו לעשות מעשים לצורך אחרים בלא ליטול שכר. מעשים אלה הם חלק מהותי של המצוה, הם חוב כלפי התורה ואסור ליטול עליהם שכר. מצוות אחרות – כדוגמת שחיטה, כתיבת סת"ם וכדו' – יכול כל אדם לעשות בעצמו בלא עזרת הזולת. באלה העשייה לטובת אחרים איננה מגוף המצוה, ולפיכך מותר ליטול עליהם שכר", ודפח"ח.

יג שו"ע או"ח נג, כב.

נסיים ברמז: **מה אני בחנם**^{טז} **אף אתם בחנם** = 4 פעמים **אור** (**אור** פנים ואחור) = **צפנת פענח** (שמו של יוסף הצדיק שהשפיע לכל בחנם)^{יז}. בזכות לימוד תורה בחנם זוכים לפענח את הצפונות שבתורה. כל נגיעה (קבלת שכר, טובת הנאה וכדו') חוסמת אשנב בנפש, אבל כאשר הכל לגמרי לשם שמים אז מתגלות צפונות הנפש וממילא צפונות התורה.

טז **בחנם** = 100, סוד מאה ברכות. **חנם** = 98, **אור צח** הממתיק **צח** קללות.
יז **צפנת פענח** = **יצחק** במילוי, כאשר **יצחק** = **פענח** וחלק המילוי של **יצחק** = **צפנת**.

ולפי זה כל המצוות דומות לעבודה (קרבנות ותפילה) שניתן לעשות בשכר.
[מכל מקום, יתכן שאין נפק"מ למעשה בין שיטת הרמב"ם ורש"י לשאר הפוסקים, כפי שהוזכר שאולי אין דוגמאות נוספות של מצוה שמחויב לעשות לחבירו. וכל החילוק הוא איך להגדיר את הפסולים שהוזכרו. וצריך עיון בכל זה.]

בהן עניין של לימוד מותר ליטול שכר. אבל אפשר לפרש (כהבנת הפוסקים) שהאיסור הוא בכל קיום מצוה אלא שרש"י נקט לשון "לימוד" בעקבות הפסוק "למדתי אתכם". ולשון המאירי בקידושין: "שאין ליטול שכר מגוף המצוה ללמדה ולעשותה". ואולי זו כוונת רש"י, שאסור ליטול שכר על המצוה הן ללמדה והן לעשותה (וראה במחנה אפרים מה שכתב על דברי רש"י).

האקדמיה התורנית

בשעה טובה נפתחת תכנית לימודים גבוהים בתורה ומדע בגישת הרב גינזבורג הלימודים יתקיימו בימי שלישי, אחת לשבועיים, בירושלים.

בין הקורסים:

מדע בחז"ל, ארבעה עולמות, **פיזיקה**, כימיה, **אבולוציה**,

מתמטיקה, **תולדות המדע והדת**, ועוד.

המרצים הם מבכירי תלמידי הרב גינזבורג העוסקים בתחום.

לפרטים והרשמה

ניתן לפנות לדוא"ל **yah7906884@gmail.com**

הסיפור החסידי

רבי שלום מקאמינקא

רבי שלום רוזנפלד, רבה של קאמינקא ואבי חסידות קאמינקא, נולד בראווה לגביר יעקב יוסף וליענטא בת הרב יהושע צבי העשיל מבאר. סיים את הש"ס בגיל 9 וכונה 'העילוי מראווה'. בבחרותו למד אצל רבי צבי הירש חריף ורבי שלמה קלוגר ובהמשך התקרב לחסידות. רבי שלום, שלא כיהן רשמית כאדמו"ר, הוכר כצדיק גדול ונודע בחריפותו. רבים מדברי תורתו ומשלו מתובלים בהלצות המסתירות סודות עליונים. נפטר ב-כ' בחשוון תרי"ב ובנו היחיד, רבי יהושע, מילא את מקומו בקאמינקא. דברי תורתו וסיפורים אודותיו נדפסו בספר 'אוהב שלום'.

– אלא הרגיש כ'ערל' הצריך להתחיל את עבודת ה' (מחדש).

פעם, בשעת הטיש, שאל ה'שר שלום' את רבי שלום האם הוא יכול לחתוך את הקוגל ל-16 חלקים ב-4 חיתוכים. מיד לקח רבי שלום את הקוגל, עשה חיתוך מעגלי באמצעו, ואחר כך חתך בשני הכיוונים מלמעלה וחתך נוסף בכל עוביו של הקוגל.

האתגר שהציב ה'שר שלום' לתלמידו נשמע כחידה-שעשוע, שפחות מתאים לסיפורי צדיקים. אכן, אפשר למצוא כאן את סוד הקוגל, שאכילתו נחשבת ל'עבודה' גדולה (עד שאדמו"ר הזקן השווה את פעולתה לתקיעת שופר בראש השנה): אותיות **קוגל** הן ראשי תיבות "ובני לוי גרשון קהת ומררי" – שמות לוי ובניו, משרתי עליון – 4 שמות (כנגד 4 חיתוכים) בהם בדיוק 16 אותיות (כנגד 16 החתיכות)! לרבי שלום, שלא נהג באדמו"רות והקפיד להכפיף את עצמו לרבי, יש 'חוש' בתכונת בני לוי – "נלוו אליך וישרתוך".

ועוד נקודת-הסבר: עד לשלשה חיתוכים מספר החתיכות עולה בחזקות של 2 – חיתוך אחד (המחלק את הקוגל ימין-שמאל) מפיק 2 חתיכות, חיתוך שני (המחלק אחורה-קדימה) מפיק 4 חתיכות וחיתוך שלישי (בעובי הקוגל, המחלק מעלה-מטה) מפיק 8 חתיכות. לפי

רבי שלום מקאמינקא הסתופף בצל רבי נפתלי מרופשיץ יחד עם ידידו הדברי חיים מצאנז. מיד אחרי הסתלקות הר"נ מרופשיץ קבל רבי שלום מקאמינקא את מרותו של השר-שלום מבעלז כרבי [אף שהיה מעין תלמיד-חבר ביחס אליו]. לאחר זמן, שמע רבי שלום מחברו ה"דברי חיים" – שלא קבל על עצמו רבי חדש, אלא החל בעצמו להנהיג – שהרופשיצר מתגלה אליו. שאל אותו רבי שלום: 'למה אלי הוא לא מתגלה?' – 'אתה קבלת רבי חדש', ענה הדברי חיים, 'אז הוא לא צריך להתגלות אליך. אני לא קבלתי רבי אחר, אז הוא עדיין הרבי שלי'.

שאלת רבי שלום מזכירה שאלה ששאל בבכי הרבי הרש"ב (שיום הולדתו חל ב-כ' חשוון, יום הסתלקות רבי שלום) בגיל 4-5 את סבו הצמח צדק – 'למדתי בפרשת וירא שה' נגלה לאברהם אבינו, מדוע אלי הוא לא מתגלה?!'. השיב הסבא: יהודי צדיק שמחליט למול את עצמו בגיל 99 ראוי שה' יתגלה אליו. לפי הסיפור שלנו הצ"צ יכול היה לענות גם שלאברהם אבינו – היהודי הראשון – לא היה רבי אחר, אלא הקב"ה בלבד (ויש לומר שאפילו לעצמו-של-אתמו, יהודי עובד ה' 99 שנה, הוא לא התייחס כ'רבי של עצמו

הכתף של רבי חיים ולימד אותנו מה לייחד כשמקלפים תפוחי אדמה – היה זה היחוד ששמעתי כעת מהשר שלום...!

מה עניין יחוד יציאת הנשמה לקילוף תפוחי אדמה? אמנם אפשר לשער, שמכמויות של תפוחי אדמה כפי שנדרשו ברופשיץ, הנשמה כבר פורחת. אך אין זה הקשר היחיד... יציאת הנשמה מהגוף היא הפרדת הפנים-הנשמה מהחוץ-הגוף, בדוגמת הפרדת הפרי מהקליפה הנעשית בקילוף. זהו סוד הפסוק (ממנו יוצא היחוד) "ואתה תבוא אל אבתיך בשלום תקבר בשיבה טובה" (הנאמר לאברהם אבינו). "ואתה תבוא את אבתיך בשלום" עוסק בנשמה-הפרי, היוצאת מן הגוף ("בשלום" רומז כאן ל-ב הצדיקים שנקראים **שלום**, רבי שלום מקאמינקא והשר-שלום מבעלז) ו"תקבר בשיבה טובה" עוסק בקבורת הגוף-הקליפה. כל הפסוק עולה בגימטריה **ענג** פעמים **טובה** (התבה החותמת). וסיפור נוסף (שיש לו גרסאות שונות) על

שני הידידים במטבח הרופשיצי:

פעם, כשישבו רבי שלום ורבי חיים וקלפו תפוחי אדמה במטבח של רבי נפתלי מרופשיץ, נכנס לפתע הרבי וזרק בחזקה תפוח אדמה לסיר הגדול שהיה מלא מים. המים ניתזו על תלמידיו ורבי נפתלי אמר להם "וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם", ומאז עברה עליהם רוח טהרה.

לאחר חורבן הבית, אנשים כערכנו חסרים את טהרת מי החטאת. רק לעתיד לבוא יתקיים בנו הפסוק אותו ציטט הרופשיצער, "וזרקתי וגו'". אך אצל צדיקי אמת, גם **תפוח אדמה** (בגימטריה **לב** פעמים **טוב**) יכול לשמש כפרה אדמה... ולהפוך את עבודת המטבח לעבודת המקדש בטהרה.

אותו הגיון, החיתוך הרביעי אמור להפיק אכן 16 חתיכות. מדוע הדבר לא פשוט? כי הוא דורש ממד נוסף על שלשת הממדים, בהם התבצעו שלשת החיתוכים הראשונים. ה'קונץ' של רבי שלום הוא המצאת הממד הנוסף, בחלוקת הקוגל לפנימיות-חיצוניות. שלשת הממדים הראשונים מורכבים מששה קצוות (בלשון ספר יצירה) – דרום-צפון, מזרח-מערב ורום-תחת – המכוונים כנגד שש מדות הלב (סוד ה'רוח', שהיא גם סוד ה'יושר' – מתאים לחיתוכים הישרים). הממד הנוסף נקרא "היכל הקדש באמצע", כנגד ספירת המלכות (סוד ה'נפש', שהיא גם סוד ה'עיוגולים' – מתאים לחיתוך העגול). ששת קצוות המרחב הם 'מוחלטים', אך ממד המלכות הוא שרירותי – מחליטים על מרכז מסוים, על רבי-מלך "מקרב אחיך", והכל מסתדר סביבו. בכך רמז רבי שלום ל'חוש' שלו, הגורס שיש למנות רבי – להציב אותו במרכז – ולהלוות אליו.

לא רק השולחן הוא מקום לכוונות נשגבות. גם מקומו של המטבח לא נפקד: פעם אמר השר שלום לרבי שלום שיכין עצמו כדבעי כדי שילמדו יחוד שמכוונים בעת יציאת הנשמה. רבי שלום עשה כך, וכשיצא מהחדר אחרי שלמד את היחוד, חכתה בחוץ אשת השר-שלום, הרבנית הצדקנית מלכה [עליה אמרו צדיקים: "ומלכי צדק מלך שלם" – בזכות צדקתה של מלכה, מלך השר שלום...]. שאלה הרבנית: 'האם גם אצל הרבי הקודם שלך זכית לגילויים כאלה?'. הוא ניסה להתחמק, ובסופו של דבר אמר – 'פעם ישבתי במטבח ברופשיץ עם רבי חיים מצאנז וקלפנו תפוחי אדמה להכין אוכל לכולם. פתאום נכנס רבי נפתלי, שם יד על הכתף שלי ויד על

מענות ותשובות

לשנוא את החוטא?

עד היום, כשלמדתי ולמדתי את חציו השני של פרק לב בתניא – העוסק ביחס לחברים חוטאים – ההבנה שלי היתה שיש שם שלושה שלבים, כנגד הכנעה-הבדלה-המתקה: בשלב ראשון ההדרכה היא לשנוא – "ומ"ש בגמ' שמי שרואה בחבירו שחטא מצוה לשנאותו וגם לומר לרבו שישנאהו. היינו בחבירו בתורה ומצות וכבר קיים בו מצות הוכח תוכיח את עמיתך עם שאתך בתורה ובמצות ואעפ"כ לא שב מחטאו" – כדי להתרחק מחברי שחטא ולא להתדרדר יחד איתו (וממילא החוויה הפנימית היא הכנעה, שהרי גם לי יש רע בדיוק כמוהו, ולכן עליי לכפות את עצמי לשנוא אותו כדי להתרחק ממנו).

לאחר ששלב זה נחקק בנפש, אפשר להגיע להבדלה – לאהוב את הטוב שבחבר לצד שנאת הרע שהוטבעה כבר, "וגם המקורבים אליו והוכיחם ולא שבו מעונותיהם שמצוה לשנאותם מצוה לאהבם ג"כ ושתיהן הן אמת שנאה מצד הרע שבהם ואהבה מצד בחי' הטוב הגנוז שבהם שהוא ניצוץ אלקות שבתוכם המחיה נפשם האלקית" (כי גם בתוכי אני מזהה 'נקודות טובות' והיבדלות מהיצר המושך אותי לחטאיו).

בשלב השלישי, כשמזוהים לגמרי עם הטוב, כבר ממש לא צריך שנאה ואפשר רק לרחם על החבר ומתוך כך לאהוב אותו – "וגם לעורר רחמים בלבו עליה כי היא בבחי' גלות בתוך הרע מס"א הגובר עליה ברשעי' והרחמנות מבטלת השנאה ומעוררת האהבה" – זו ההמתקה. תלמידים הראו לי ב'שיעורים בספר התניא' הערה מהרבי, שמסביר שהדגש הוא "חבירו

בתורה ומצות" משום שאצלו ודאי שהחטא הוא במזיד, ומנמק שאי אפשר לומר שהסבה העיקרית היא הריחוק מהחבר (שהוא ענין נוסף, "אל תתחבר לרשע", שלא נידון כאן) בגלל שלש שאלות:

לפי זה, מדוע מודגש שהאמור הוא רק בחברו בתורה ומצוות? לכאורה כך הוא בחברו בכל עניין.

מדוע לשנוא? מספיק להתרחק ממנו. השנאה תזיק לחבר, אם כן מדוע להזיק לו בודאי רק בגלל הספק שמא אפול (כי אינני נלחם ביצרי כדבעי).

עוד העירו שמכיון שהפרק עוסק באהבת הזולת, מתאים יותר להבין את הדברים ביחס לזולת (ולא כשמירה עצמית), ואמרו לי שהרה"ח ר' יואל כהן שליט"א מסביר שהשנאה היא חלק מהתוכחה, כדי להשפיע על החבר. האם בכל זאת ההבנה שלי לגבי המבנה של הכנעה-הבדלה-המתקה נכונה ב'עבודה'? אם כן, איך ניתן לתרץ את הקושיות העולות מדברי הרבי? ואיך הדברים עומדים ביחס להסבר של ר' יואל?

מענה:

זו אכן דוגמה חשובה למהלך של הכנעה-הבדלה-המתקה.

בנוגע לקושיות שכתבת העולות מדברי הרבי, יש לתרץ:

מה שקורה עם החבר שאתי בתורה ומצוות משפיע עלי הרבה יותר ממה שקורה עם מי שלא היה חבר בתורה ומצוות.

התרחקות פנימית (אמיתית) היינו פירוש המלה 'לשנוא'.

- והיינו שנאה של קדושה, גבורה שבחסד, שבה יש אהבת ישראל כרקע מקיף, מה שאין כן שנאה של "לעומת זה", וכן מקיים "הוכח" את עצמך בשנאת זיקת החטא והרע שבי. בעצם זהו שלב 'מתקדם' ועמוק יותר של "הוכח תוכיח את עמיתך" (כמו שאדה"ז כותב בפרק המדובר, מדובר ביהודי שכבר קיים זאת בחיצוניות - כעת עליו לקיים זאת בפנימיות יותר).

הסימן לשליחות נכונה

הרב הסביר בשיעור השבוע שכדי להצליח לא להסיח דעת מה' צריך לעשות את מה שבדיוק מתאים לנשמה שלך. האם "מכלל הן אתה שומע לאו", ואם איני מצליח שלא להסיח דעתי מה', סימן שאיני בשליחות המתאימה?

מענה:

לאו דווקא, אולי אתה סתם מבולבל...

ברכת הרב לפתיחת תכנית לימודי 'תורה ומדע'

ברכה להצלחה רבה ומופלגה בהשלכת עץ החיים להמתיק את המים המרים, לרפאות את המים התחתונים במתוק האור של המים העליונים (ומה שמעל למים העליונים).

יש בירור שנעשה על ידי דחיה (ראה קדושת לוי ריש פרשת שלח, ובכ"ד), לכן הריחוק - שנעשה בכוונה זו (ולא כשנאה כדי להתרחק בלבד) - טוב לא רק לך, אלא גם לחבר (ובוודאי שלא מזיק לו).

לאור ההסבר שגם השנאה היא בירור-על-ידי-דחיה לטובת החבר, ממילא שלב זה נוגע להכנעה שלי, שהרי הכל צריך להיות בדרך הבעש"ט של "הוכח [עצמך, ורק אז] תוכיח [את זולתך]" - "קשוט עצמך תחילה ואחר כך קשוט אחרים" - וכמבואר בפירוש ב'היום יום' (כו אייר) שאם התוכחה שלי לא עזרה, זו בעיה שלי ולא שלו (וממילא השנאה שלו משקפת את השנאה שלי את עצמי, היינו עבודת העין השמאל שנבראת אך ורק כדי לבקר את עצמי).

כמובן, זה גם מתאים להסבר שהכל כאן נוגע לזולת (כפי שכתבת בשם הרה"ח ר' יואל), ויש כאן דוגמה יפה של 'שיזרה' (entanglement) בין נשמות ישראל (חברים או מקורבים אצלו - אדה"ז מדייק ומחלק בין השניים) שערבים זה בזה ממש (לא רק זה לזה - היינו באינו חברו ל היא מקיף ביחס ל-ב כמבואר בתניא אגה"ק יג). בשנאה-הכנעה, אני בו זמנית מכניע את הרע שבחברי (ופועל עליו שיחזור בתשובה

רמז בפרשה

מתמטיקה בפרשת השבוע

י"ג מדות התורה והרחמים

מהמגיד ממעזריטש למדנו ש-יג המדות בהן התורה נדרשת מקבילות ל-יג מדות הרחמים. אמנם, המגיד עצמו ביאר רק את הקבלת המדות הראשונות זו לזו, מדת "קל וחומר" למדת "א-ל" (שמות לד, ו).

והנה, אם נמשיך את ההקבלה נמצא שהמדה הששית של יג המדות שהתורה נדרשת בהן היא, "כָּלֹל וּפְרָט וְכָלֹל - אֵי אֶתָּה דָּן אֶלֶּא קָעִין הַפְּרָט" והיא מקבילה למדה הששית של יג מדות הרחמים, "וְרַב חֶסֶד", היא מדתו של אברהם (וְרַב שׁוּוה יִצְחָק, התגברות החסדים של אברהם, סוד העקדה. וְרַב חֶסֶד שׁוּוה פֶּר, המתקת פֶּר דינין, אותיות מנצפך).

במקבילה של יג מדות של מיכה (ז, יח-כ), המדה המקבילה היא "כִּי חֶפֶץ חֶסֶד הוּא". כִּי חֶפֶץ שׁוּוה וְרַב שׁוּוה יִצְחָק! וממילא, כִּי חֶפֶץ חֶסֶד שׁוּוה וְרַב חֶסֶד. כִּי חֶפֶץ חֶסֶד הוּא שׁוּוה 292 שהוא 4 פעמים חֶסֶד. נמצא שממוצע כל תבה ב"כִּי חֶפֶץ חֶסֶד הוּא" שׁוּוה חֶסֶד עם הכולל. וביחד, וְרַב חֶסֶד כִּי חֶפֶץ חֶסֶד הוּא שׁוּוה 572 שהוא 22 פעמים הוּי.

שמע בקולה

כעת נראה כיצד המדה הששית מהמדות בהן התורה נדרשת רמוזה בפרשתנו. ידועים דברי הזוהר על "משה משה לא פסיק טעמא בגוויהו". והנה, הפעם הראשונה שיש פסיק

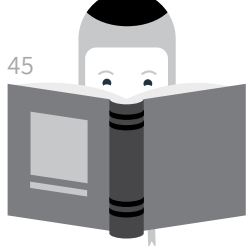
עריכה: הרב משה גנוט

טעמא בכפילות קריאת שם בתנ"ך היא בעקדת יצחק שבפרשתנו, "[וַיֹּאמֶר] אֲבִרְהָם אֲבִרְהָם" (בראשית כב, יא). והנה, כָּלֹל במילוי: **כף למד למד שׁוּוה אֲבִרְהָם**. ולפי זה, כשקרא ה' לאברהם: "אֲבִרְהָם אֲבִרְהָם", היינו "כלל בראש וכלל בסוף".

והנה פלא, פָּרַט במילוי: **פא ריש טית שׁוּוה שְׁרָה שְׁרָה** (1010). על כן יש לומר שְׁרָה היא סוד ה"פסיק טעמא" שבין שני הכללים, אֲבִרְהָם אֲבִרְהָם. [נמצא שיש שרה שמתחברת עם האברהם הראשון, הכלל שלפני הפרט, ויש שרה שמתחברת עם האברהם האחרון, הכלל שאחרי הפרט, כפי שהדבר בכל ממוצע מחבר שיש בו מזה ומזה].

כשנחבר את כל הנקודות הללו ביחד נמצא שהדוגמא ל"כלל ופרט וכלל" (במילוי: **אֲבִרְהָם שְׁרָה-שְׁרָה אֲבִרְהָם**, כנ"ל) - אי אתה דן אלא כעין הפרט" הוא סוד דברי ה' אל אברהם, "כֹּל אֲשֶׁר תֹּאמַר אֵלַיךְ שְׁרָה שְׁמַע בְּקוֹלָהּ כִּי בִיִּצְחָק יִקְרָא לָהּ זָרַע" (בראשית כא, יב). כלומר, שלמרות היות אברהם רואה את התמונה הכללית, דוקא שרה המתמקדת בפרט, דוקא על פיה יש לדון את ישמעאל ולגרשו.

בהמשך לעקדה שרה מסתלקת היינו סילוק ה"פסיק טעמא" שבין אברהם לאברהם, סוד הנאמר לאחר הסתלקותה, "[וַאֲבִרְהָם זָקֵן בָּא בַּיָּמִים וְהוּי בְּרַךְ אֶת אֲבִרְהָם כָּלֹל" (בראשית כד, א), דהיינו בבן-בת הרומז לזווג יצחק ורבקה שממלאת את מקום שרה כו'.

אהבה וקהל המדור לילדים

לפני שהוא עוזב את העולם ומשאיר את שלמה, בנו הצעיר, למלך תחתיו הוא משאיר לו צוואה. בצוואה הזו סולל דוד לשלמה המלך ולנו את הדרך לעורר את הלב לאהבת ה', וכך הוא אומר לו: "דע את אלקי אביך ועבדהו בלב שלם ובנפש חפצה". הדרך לפתיחת הלב טמונה במלה הראשונה – "דע". עליך להיות מחבר ומקשר לה', לדעת אותו, ואז יפתח אצלך הלב לעבד אותו ולאהב אותו בשלמות.

אבל כיצד ידע שלמה את ה'? כיצד יהיה מחבר ומקשר אליו? גם לשאלה הזו מתיחס דוד המלך, וכך הוא אומר לו במשפט הפא: "כי כל הלבבות דורש ה', אם תדרשנו ימצא לך". אל תצפה להיות מקשר ומחבר לה' כשאתה יושב בחבוק ידים וממתין. עליך לבקש את ה', לחפש אותו, לקרא אליו.

לבקש או לדרוש?

שימו לב להבדל בין הדגמאות הפאות: כבר שביע אנחנו מתכוננים למבחן המסכם. חוזרים על החמר מהספר, מהסכומים ומשעורי הבית, בוחנים אחד את השני. ים של חמר. יום לפני המבחן אנחנו רואים שלא תזיק לנו

"מה אתה אוהב יותר – עוף או שניצל?"
 "אמא, אמרתי לך, לא זה ולא זה"
 "אז מה? רק ממתקים ומנה אחרונה?"
 "טוב, שאלת מה אני אוהב... אפשר לשנות את זה בכח?"

בשבת שעברה למדנו על אברהם אבינו ועל מדת האהבה שלו. הסברנו שההליכה של אברהם "הלוך ונסוע הנגבה" היא האהבה שלו לה' ההולכת וגוברת מדרגה אחר מדרגה. ראינו כיצד יכול כל אחד מאתנו לעלות ולטפס במדרגות של אהבה לה' – "בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך".

לצוות האהבה

טוב, אצל אברהם אבינו בטח פרצה האהבה מלבו בצורה טבעית. הוא היה צדיק. אבל מה אתנו? שוקולד אני אוהב, וגם משחקים וטיולים. אבל איך לעורר בלב שלי את האהבה לה'? הלב אינו מכונה שלוחצים על המקש והיא מפעלת. איך נדלק הלב?

אני רוצה לעשות אתכם קפיצה קטנה, מאברהם אבינו (ראשון האשפזין) אל דוד המלך (האחרון שבהם). דוד המלך מלמד אותנו כיצד נוכל לפתח את הלב.

לא יכול להסתדר בלעדיו, לא תוכל אף פעם להיות באמת מקשר אליו. עבורך זהו ענין של חיים או מות.

הרגשתם פעם צמא למים? בטח אחרי ריצה ארוכה או משחק נמרץ במגרש. כעת תארו לכם אדם שיוצא למסע במדבר, ופתאום מגלה שמכל המים שברשותו הולך ואוזל. קליטה במכשיר הנד אינ, מקור מים לא ידוע לו בטוח ההליכה הקרוב. כוחותיו הולכים ואוזלים, נשימתו נעשית מהירה, אגלי זעה נגרים על מצחו. הוא לא חושב כרגע על שום דבר אחר. רק על מ-י-ם!

מה יקרה אם חלילה לא ימצא מים? כמובן, סכנת מות מהתיבשות. התאנה של אותו אדם למים אינה בגדר פנוק, ואפילו לא בגדר צרה. היא ממש הכרח. המים יגרמו שהנפש שלו לא תאלץ לעזוב את גופו, והוא יוכל להמשיך ולהתקיים. ובכן, אותו איש במדבר הוא לא אחר מאשר דוד המלך בעצמו! הוא מסתובב במדבר יהודה וצמא ל... לה! "צמאה לה נפשי כמה לה בשירי בארץ ציה ועגף בלי מים". דוד ידע, שללא עזר וסייע מה, בלא שלבו יפתח אליו - חיייו לא יהיו חיים. ממש כמו המים במדבר - ה' הוא החיים שלי. זה נקרא לדרש את ה'.

אהבה רכה

זוכרים את אברהם אבינו? שהולך ונוסע דרומה ומעמיק את האהבה שלו

שעה נוספת של חזרות. בדחילו ורחימו אנו נגשים למחנה ובפינו הבקשה: "האם אפשר לקבל שעור חפשי לחזרות?". נו, בקשנו יפה והמחנה הסכים.

וכעת לדגמה השניה: הפעם זה לא המבחן המסכם של המחצית, אלא המבחן הקובע להתקבל לישיבה. אין משחקים. ידעת - התקבלת, לא ידעת - לא התקבלת. כלם לומדים ומשננים במרץ, והנה, יומים לפני מועד הבחינה, אנחנו עוד רחוקים. ושוב אנחנו פונים אל המחנה, אבל הפעם זה אחרת. "אנחנו חייבים את הזמן לחזרות. הוא נדרש לנו!".

מה ההקדל?

בקשה היא פניה מסודרת ומנומסת במטרה לקבל את מה שאני מענין בו. אני לוקח בחשבון שיתכן ולא אקבל את הדבר, אבל אני יודע כי גם בלעדיו אוכל להסתדר. אמנם יהיה לי פחות נח, אבל עדן אסתדר. לעמת זאת, כאשר אני דורש את הדבר אני שובר את הכללים. אני יודע כי אין לי כל אפשרות להסתדר בלעדיו, אני מכרח אותו. בלעדיו לא אוכל להסתדר כלל וכלל.

צמאה לך נפשי

דוד מכון את שלמה לא רק לבקש את ה', אלא לדרש אותו ה'. מדוע? כי אם לא תרגיש כמה ה' חסר לה, ושאטה ממך

הִידְעָתָם? ה' מְשַׁתָּקֵק שְׁנִפְנָה אֲנִי
אֵלַי, לֹא פָחוֹת מֵאֲשֶׁר אֲנִי רוֹצִים
אוֹתוֹ. בְּכָל פַּעַם שָׁאֲנִי פִּנּוּיִם אֵלַי הוּא
מִתְמַלֵּא מִכָּךְ עֵנֶג רַב וְנִעֲשִׂית לוֹ נַחַת
רוּחַ. הִנֵּה, הַיִּלָּדִים שְׁלִי צְרִיכִים אוֹתִי,
הֵם קוֹרְאִים לִי 'אָבָא'. כֹּאֲשֶׁר אֲנִי חוֹשֵׁב
עַל נַחַת הָרוּחַ שֶׁתִּגָּרַם לַה' מִמַּעֲשֵׂי עוֹלָה
לְאַהֲבָה שְׁלִי אֵלַי בְּדֶרֶךְ.

לְאַהֲבָה מֵהַסּוּג הָרִאשׁוֹן קוֹרְאִים
”אַהֲבַת עוֹלָם”. לָמָּה? כִּי אֲנִי אוֹהֵב אֶת ה'
מִתּוֹךְ הָעוֹלָם הַקָּטָן שְׁלִי. אֲבָל כֹּאֲשֶׁר אֲנִי
אוֹהֵב אֶת ה' מִתּוֹךְ מִטְרָה לְשִׁמַּח אוֹתוֹ
וְלִגְרָם לוֹ נַחַת – זֶה אַהֲבָה גְדוֹלָה יוֹתֵר,
וְהִיא נִקְרָאת ”אַהֲבָה רַבָּה”.

שְׁנִיזָּכָה לִגְרָם לַה'
נַחַת רוּחַ מֵאַהֲבָה רַבָּה!
שִׁבְתָּ שְׁלוֹם וּמִבְרָךְ!
רַצִּי

לַה'? אִזּוֹ גֵּלָף בְּעִקְבוֹתָיו עוֹד צֶעַד אֶחָד
שֶׁל אַהֲבָה...

לְפָעַמִּים אֲנִי מִרְגִּישׁ שָׁאֲנִי אוֹהֵב אֶת
הַחֵבֶר כִּי... הוּא קִצֵּת חֶסֶד לִי, כִּי בִלְעָדִי
אֲנִי מְשִׁתַּעֲמֵם וְאֶפְלוּ מִרְגִּישׁ קִצֵּת עֲצוּב
וּבִידָד. כְּשֶׁאֲנִי יַחַד בִּיָּף וּמִעֲנִין. אֲבָל,
הָאֵם אֲנִי בְּאֵמַת חוֹשֵׁב עַל הַחֵבֶר אוֹ רַק
עַל... עֲצָמִי? לְאַהֲבָה אֶת הַחֵבֶר בְּאֵמַת
פְּרוּשׁוֹ לְהִתְעַנֵּן בּוֹ, לְהַכִּיר מָה חֶסֶד לוֹ
וְלִשְׁתַּדֵּל לַעֲזֹר לוֹ בְּמָה שָׁאֲנִי יָכוֹל.
וְגַם אִם אֵין לִי מָה לַעֲשׂוֹת – מְלָכָה טוֹבָה
וּמִעוֹדֶדֶת תְּמִיד תַּעֲזֹר וְתִרִים אֶת מִצַּב
רוּחוֹ.

כֵּן הוּא גַם בְּאַהֲבָה שְׁלֹנִי לַה'. כֹּאֲשֶׁר
אֲנִי דוֹרֵשׁ אֶת ה', מִרְגִּישׁ כְּמָה הוּא חֶסֶד
לִי וְכְמָה אֲנִי זָקוּק אֵלַי זֶה בְּהַחֲלֵט
מִדְרָגָה שֶׁל אַהֲבָה. אֲבָל עָלִי לָשִׁים יָב –
הָאֵם אֲנִי לֹא חוֹשֵׁב רַק עַל עֲצָמִי?

שְׂאֵלַת הַשָּׂבוּעַ:

מָה הַהֲבִידָל בֵּין 'אַהֲבַת עוֹלָם' לְ'אַהֲבָה רַבָּה'?

בֵּין הַפּוֹתָרִים נִכּוֹנָה יִגְרַל מִשְׁחַק קִפְסָה.

תְּשׁוּבוֹת יִשׁ לְשִׁלּוֹחַ לְדֹא"ל maosime@gmail.com אוּ בְּטֶלְפּוֹן 079-9211452

עַד יוֹם ב' הַקָּרוֹב. הַיּוֹכָה מֵהַשְּׁבוּעַ שְׁעֵבֶר: תַּהֲלִילָה לַנְּדָאוּ בֹאֵר שִׁבְעַ

הַפְּרָסִים בַּחֲסוּת:

צַעֲצוּעֵי רוֹזֶנְפֶּלד

יפו 34 ירושלים | טלפון 02-6240854

מיהו אברהם אבינו? ספרי הקבלה והחסידות

מתארים לנו את אברהם אבינו כמדת החסד האלקית, אחת מרגלי המרכבה העליונה, בעוד הקריאה בפשט התורה מספרת על דמות שיש בה ממד 'אנושי'. אליבא דאמת, "אחד היה אברהם" – סודות התורה ועומק הפשט מתחברים היטב, לאור תורת החסידות (המפרשת כיצד מתגלים בנפש סודות הקבלה). בדרך ההתבוננות הזו, הניתוח והדקדוק בדמות אברהם אבינו, "האדם הגדול בענקים", לא הופכת ל"תנ"ך בגובה העינים", אלא מעלה אותנו ל**נגיעה** בקצות דרכיו בקדש בבחינת "מתי **יגיעו** מעשי למעשי אבותי".

בשיעור המרכזי בגליון זה מעמיק הרב גינזבורג במתח הפנימי שנשמת אברהם אבינו בין מדת החסד ומדת הדין, המגיע לשיאו ולהשלמתו בנסיון העקדה – הכל דווקא דרך הגילוי שגם את עשרת הנסיונות, ואפילו את דברי ה' אליו, 'מזמן' אברהם אבינו לעצמו. גם מושג ה"מרכבה" מתפרט באותו שיעור לשלבים שונים של עבודת-נפש – גבוה מעל גבוה – שהעיון בהם הופך אותם לסולם שלבים מובן ואפשרי, שכל יהודי נדרש להתחיל לטפס בו בדרך המתאימה לו.

מעוניין להצטרף לצוות המפיצים של **ואביטה?**

רוצה להצטרף לתפוצת המייל שלנו ולקבל את כל ההודעות והשיעורים?

שלח מייל לכתובת: **itiel@pnimi.org.il**

רוצה לשמוע את שיעורי וניגוני הרב? התקשר לפנימי-פון במספר **079-9211452**

או במספר **02-5434297** - המספר פתוח לניידים כשרים.

לפניות בנושא העלון: **052-4295164**

pnimi.org.il